

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ

จุฬาวัดน์ เฟ็งแจ่ม

27 ก.ย. 2560

372774

#b002 44762

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2558

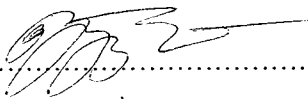
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

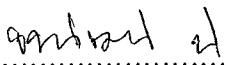
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ จุฑาวัดน์ เพ็งแจ่ม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

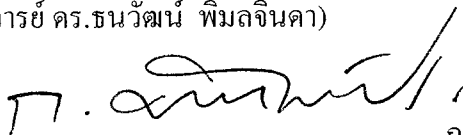
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร)

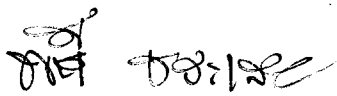
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน อินทชาติ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชนวัฒน์ พิมลจินดา)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชนีย์ ธารเสนา)

วันที่ 31 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษางานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ดร. กฤษณา นันทเพ็ชร และดร. อุษณากร ทาวะรัมย์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษางานนิพนธ์ในครั้งนี้ ด้วยความเมตตาและเข้าใจความรู้สึกของนิสิตเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

และการศึกษารั้งนี้จะไม่สำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก พระวิทัน มุงเมือง รองผู้อำนวยการ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ที่ได้ช่วยเหลือให้การดำเนินการศึกษาเป็นไปด้วยความสะดวกและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงขอกราบนมัสการพระคุณท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

จุฑาวัฒน์ เพ็งแจ่ม

55930147: สาขาวิชา: การบริหารทั่วไป; รป.ม. (การบริหารทั่วไป)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน/ วิชาพระพุทธศาสนา/ โรงเรียนพระปริยัติธรรม

จุฑาวัฒน์ เฟื่องแจ่ม: การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ (BUDDHIST TEACHING MANAGEMENT IN ACADEMIC SCRIPTURE EDUCATION, WAT THAMMONGKOL, BANGKOK, THAILAND) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: อุษณกร ทาวะรัมย์, รป.ด. 77 หน้า. ปี พ.ศ. 2558.

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไข ปัญหา และอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยใช้เครื่องมือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล แบ่งตาม อายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่บวช ภูมิลำเนา และอาชีพบิดามารดา สอบถามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล และสอบถามข้อเสนอแนะ ประชากรที่ใช้ได้แก่ สามเณรทุกรูปที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล จำนวน 197 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และในส่วนของแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์ แบบ Content analysis เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน อันดับสองคือ ด้านกิจกรรมในการสอน อันดับสามคือ ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน และด้านสื่อการสอน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มี 3 ด้าน ด้านผู้สอน และเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน ด้านสื่อการสอน และด้านกิจกรรมในการสอน

ข้อเสนอแนะ ควรหันมาปรับปรุงหลักสูตรให้เข้าใจง่าย และน่าสนใจมากขึ้น ควรจัดให้มีการทำกิจกรรมนอกสถานที่ ผู้ที่เกี่ยวข้องควรหันหน้ามาให้ความสำคัญในเรื่องของการผลิตสื่อและการวัดผล ประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นผู้สอนควรให้เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ผู้สอนควรปรับปรุงสื่อให้เข้าใจง่าย และมีความทันสมัย และผู้สอนควรพานักเรียนไปทำกิจกรรมนอกสถานที่บ้าง

55930147: MAJOR: GENERAL ADMINISTRATION; M.P.A.

(GENERAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: TEACHING MANAGEMENT/ BUDDHISM/ ACADEMIC SCRIPTURE
EDUCATION

CHUTHAWAT PHENGCHAEM: BUDDHIST TEACHING MANAGEMENT IN
ACADEMIC SCRIPTURE EDUCATION, WAT THAMMONGKOL, BANGKOK,
THAILAND. ADVISOR: AUSANAKORN TAVAROM, Ph.D. 77 P.2015

The objectives of the research entitled “Buddhist Teaching Management in Academic Scripture Education, Wat Thammongkol, Bangkok Thailand” were to learn about Buddhist Teaching Management in Academic Scripture Education, examine the problems and obstacles, and find the way to solve the problems and obstacles by using questionnaires and interview questions. The questionnaires were divided into 3 parts: general inquiries about the personal factor ranging from age, level of education, the number of years to be ordained, domiciliation, and parents’ occupation, inquiries about the respondent’s attitude towards Buddhist Teaching Management in Wat Thammongkol’s Academic Scripture Education, and other suggestions related to the subject. The population was 197 novices who were studying in Wat Thammongkol’s Academic Scripture Education. Data were collected via frequencies, percentages, averages, and standard deviations. Data were analyzed using content analysis in order to meet the objectives of the research.

The study revealed that the area of Buddhist Teaching Management in Academic Scripture Education which had the highest average is the environment in teaching, followed respectively by activities, teaching techniques, and instructional media. The least averages were the evaluation which has the average equaled to 4.12., and the standard deviations equaled to 0.58 which were considered to be in the good level. The problems and obstacles of Buddhist Teaching Management were: the instructor and his /her teaching techniques, instructional media, and instructional activities.

It was recommended that the instructor should improve the curriculum to be more interesting and easy to understand. He/she should arrange the offsite activities. The participants should focus on the importance of the media production and evaluation metrics, and improve them to be more effective. The instructor should give students an opportunity to comment, improve media to be easy to understand and be modernized, and arrange the offsite activities.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ.....	24
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล.....	28
แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผล การประเมินผล.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากร.....	42
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4 ผลการวิจัย.....	46
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	46
ตอนที่ 2 ข้อมูลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ.....	49
ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ.....	54
ตอนที่ 4 สรุปข้อมูลแบบสัมภาษณ์.....	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการวิจัย.....	59
อภิปรายผลการวิจัย.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	66
ภาคผนวก ก.....	67
ภาคผนวก ข.....	74
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	75

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ..... 46
2	ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา..... 47
3	ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนปีที่บวช..... 47
4	ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิลำเนา..... 48
5	ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพบิดามารดา..... 48
6	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอด ของผู้สอน..... 49
7	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านสื่อการสอน..... 50
8	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านกิจกรรมในการสอน..... 51
9	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน..... 52
10	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านการจัดประเมินผล..... 53

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
11 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามหัวข้อ.....	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความวุ่นวายในทางโลกและทางธรรม ส่งผลให้ปัญหาเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของผู้คนทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชนที่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ ปัญหาที่มีความสำคัญของกลุ่มเด็กและเยาวชน เช่น มีการยกพวกตีกัน การติดยาเสพติด และการเล่นการพนัน เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เกิดจากการที่สังคมมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็วและการพัฒนาทางด้านจิตใจไม่สามารถที่จะปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางด้านวัตถุที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเด็กและเยาวชนขาดการอบรมสั่งสอนในด้านคุณธรรมและจริยธรรมจากสถาบันต่าง ๆ แม้แต่รัฐบาลที่ผ่านมามากมาย รัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การเรียนรู้ในวิชาพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เพราะถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในพัฒนาทางด้านจิตใจ เปรียบเสมือนเครื่องมือในการป้องกันภัยทางด้านจิตใจให้กับเด็กและเยาวชน อีกทั้งคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความผูกพัน ความเชื่อ และหลักปฏิบัติตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าบุคคลใดนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้แล้ว จะทำให้ชีวิตมีแต่ความสุข จากปัญหาต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้สังคมหันกลับมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนในชาติ โดยจะเห็นได้จากรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ฯ ได้มองเห็นถึงความสำคัญปัญหาของสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้บัญญัติคำนิยาม 12 ประการ ไว้เป็นข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งคำนิยาม 12 ประการ ในข้อที่ 6 มีใจความว่า “มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่ และแบ่งปัน” (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557)

เนื่องด้วยสังคมไทยในปัจจุบันเยาวชนยังขาดโอกาสในการศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองบางกลุ่มมีฐานะยากจน ไม่มีกำลังส่งให้บุตรหลานได้เรียนหนังสือ จึงได้ให้บุตรหลานของตนได้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร เพื่อที่จะได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

ตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็ต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ

ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรสืบต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือได้เข้ารับราชการสร้างประโยชน์ ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ช่วงชั้น คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 8 กลุ่มสาระ คือ

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ

7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

8. ภาษาต่างประเทศ

และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียน คือ พระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคม คือ วิชาภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญของพระภิกษุสามเณรในฐานะที่เป็นศาสนาทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดแล้วว่า ปัญหาสังคมในปัจจุบันส่วนใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนนั้น มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งกลุ่มสามเณรก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนของสังคม ประกอบกับผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นวิชาที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาจิตใจ รวมทั้งเป็นเกราะป้องกันภัยที่สำคัญให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงประชาชนในประเทศชาติด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาขบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ถึงทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี เพื่อจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เกิดประโยชน์และบรรลุผลสูงสุดต่อผู้เรียนและผู้สอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ สามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 197 รูป

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน
- 2.2 ด้านการสื่อการสอน
- 2.3 ด้านกิจกรรมการสอน
- 2.4 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน
- 2.5 ด้านการจัดประเมินผล

3. ขอบเขตด้านสถานที่

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ โดยศึกษาทุกชั้นเรียน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 1 ภาคการศึกษา ภาคการศึกษาที่ 1/ 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนคติ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกชอบไม่ชอบต่อวิชาพระพุทธศาสนา ของสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล

สามเณร หมายถึง นักบวชในพระพุทธศาสนา ถือศีล 10 ข้อ มีอายุ 7 ปีขึ้นไปที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

จำนวนปีที่บวช หมายถึง ระยะเวลาในการบวชสามเณร ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

โรงเรียนพระปริยัติธรรม หมายถึง โรงเรียนที่สอนสามเณร แบ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในวัดธรรมมงคล

การเรียนการสอน หมายถึง การถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้ทำ ให้จำ ให้จด ให้นำไปท่องจำ เพื่อสอบต่อไป รวมถึงวิธีการใดก็ตามที่ครูนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการสอนทั้งสิ้น

ผู้สอน หมายถึง ผู้มีความรู้และความสามารถให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเรียน สำหรับนักเรียน ซึ่งผู้สอนต้องมีบุคลิกภาพและวิธีการสอนที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและกระตุ้น ให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น นั่นคือ ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถในการสอน ที่หลากหลายในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

สื่อการสอน หมายถึง สื่อความรู้ รวมถึงเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการใช้สื่อประกอบ คำบรรยายที่มีความทันสมัยและน่าสนใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล

กิจกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนา ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการสอน ด้านการค้นคว้าอภิปราย ด้านการศึกษานอกสถานที่ ด้านการจัดนิทรรศการ ด้านการสาธิต และด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น โดยเป็นกิจกรรม ภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน หมายถึง สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

การจัดประเมินผล หมายถึง แบบทดสอบ ข้อสอบการประเมินผลความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ของสามเณรใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล

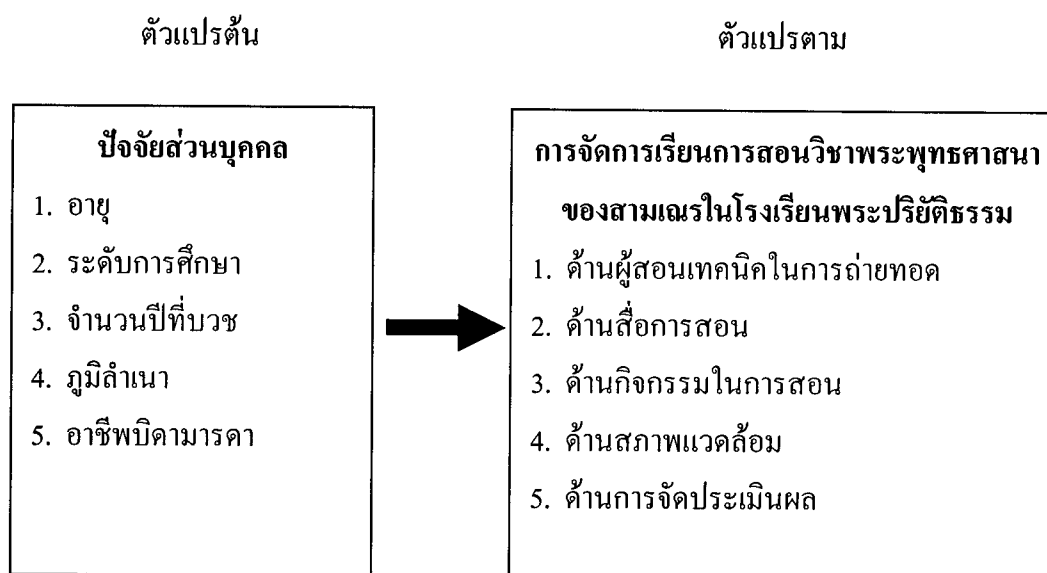
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ
3. ได้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” ใช้แนวคิดเรื่อง การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

โดยใช้แนวคิดของ Brown, Lewis, and Harclerod (1986) การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และการวัดผลประเมินผลมาใช้ทำการศึกษา โดยผู้วิจัยได้สรุป หัวข้อเรื่องต่าง ๆ และนำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิด ผู้วิจัยต้องการนำเสนอว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ถือได้ว่าเป็นตัวแปรต้น เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก และตัวแปรตาม คือ การจัดการเรียนการสอน เพราะเรื่องของการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะการศึกษาในปัจจุบันเป็นการศึกษาที่เน้นผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยต้องการทราบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้น จะส่งผลให้ผลการเรียนของสามเณรเหล่านี้ดีตามไปด้วยหรือไม่ เนื่องจากการที่สามเณรเหล่านี้มีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาที่ดีแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความรู้เหล่านี้จะเป็นเกราะป้องกันในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ชีวิตให้กับสามเณร ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในหัวข้อความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน
  - 1.1 ความหมายของการสอน
  - 1.2 ด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน
  - 1.3 ด้านสื่อการสอน
  - 1.4 ด้านกิจกรรมการสอน
  - 1.5 ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน
  - 1.6 สรุปแนวคิดเรื่องการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในงานวิจัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
  - 2.1 ความหมายการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
  - 2.2 ความสำคัญของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
  - 2.3 วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา
  - 2.4 สรุปแนวคิดเรื่องการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในงานวิจัย
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
  - 3.1 ประวัติความเป็นมา
  - 3.2 รูปแบบการศึกษา
  - 3.3 การบริหารจัดการศึกษา
  - 3.4 อัตลักษณ์ของโรงเรียน
  - 3.5 สรุปแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญที่นำมาใช้ในงานวิจัย
4. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล
  - 4.1 สภาพทั่วไปและประวัติโรงเรียน
  - 4.2 แผนการเรียนที่เปิดสอน
  - 4.3 ปรัชญา คำขวัญ และคติพจน์
  - 4.4 ข้อมูลทั่วไป

- 4.5 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
5. แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผล การประเมินผล
  - 5.1 ความหมายของการวัดผลและการประเมินผล
  - 5.2 จุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา
  - 5.3 มาตรการวัด
  - 5.4 หลักการวัดผลและการประเมินผล
  - 5.5 การเรียนการสอนกับการวัดผลและการประเมินผล
  - 5.6 ความสำคัญของการวัดผลและการประเมินผล
  - 5.7 สรุปแนวคิดเรื่องการวัดผลและการประเมินผลที่นำมาใช้ในงานวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ความหมายของการเรียนการสอน

การสอน (Teaching/ Instructional concept/ Approach) คือ ความคิดเกี่ยวกับการสอนที่พรรณนา อธิบาย ทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางการสอนที่นักคิด นักจิตวิทยา หรือนักการศึกษาได้นำเสนอและได้รับการยอมรับในระดับหนึ่งว่าเป็นแนวคิดที่น่าเชื่อถือด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง (สุมน อมรวิวัฒน์, 2533, หน้า 460)

ระบบการสอนหรือระบบการเรียนการสอน (Teaching/ Instructional system) คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Brown et al. (1986) ได้กล่าวเกี่ยวกับระบบการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน (Teaching/ Instructional model) คือ แบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎีหลักการเรียนรู้หรือการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ โดยทั่วไปแบบแผนการดำเนินการสอนดังกล่าว มักประกอบด้วยทฤษฎีหลักการที่รูปแบบนั้นยึดถือ และกระบวนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะ อันจะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายเฉพาะที่รูปแบบนั้นกำหนด ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแบบแผนหรือแบบอย่างในการจัดและดำเนินการสอนอื่น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเช่นเดียวกันได้

ด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน

วิธีสอน คือ ขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญ อันเป็นลักษณะเด่น หรือลักษณะเฉพาะที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ เช่น วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย องค์ประกอบสำคัญของการบรรยาย คือ เนื้อหาสาระที่จะบรรยายและการบรรยาย และขั้นตอนสำคัญ คือ การเตรียมเนื้อหาสาระ การบรรยาย (พูด บอก เล่า อธิบาย) และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย ดังนั้น วิธีสอนโดยใช้การบรรยายก็คือ กระบวนการหรือขั้นตอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระที่จะบรรยายแล้วบรรยาย คือ พูด บอก เล่า อธิบาย เนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งต่อความหมายการสอน

เทคนิคการสอน คือ กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือการกระทำใด ๆ เพื่อช่วยให้กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือการกระทำนั้น ๆ มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น เทคนิคการสอน จึงหมายถึง กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใด ๆ เพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ในการบรรยาย ผู้สอนอาจใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้การบรรยายมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การยกตัวอย่าง การใช้สื่อ การใช้คำถาม เป็นต้น (ทิสนา แจมมณี, 2551, หน้า 386)

ทักษะการสอน คือ ความสามารถในการปฏิบัติการสอนด้านต่าง ๆ อย่างชำนาญ ซึ่งครอบคลุมการวางแผนการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้วิธีสอน เทคนิคการสอน รูปแบบการเรียนการสอน ระบบการสอน สื่อการสอนการประเมินผลการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้ทฤษฎีและหลักการเรียนรู้และการสอนต่าง ๆ

นวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่ทำขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ดังนั้น นวัตกรรมการสอนจึงหมายถึง แนวคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน หรืออาจเป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่งหรือในช่วงเวลาหนึ่ง หรืออาจเป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบหรือได้รับการยอมรับนำไปใช้แล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติ

ด้านสื่อการสอน

สื่อการสอนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนดังต่อไปนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2540)

1. สื่อกับผู้เรียน

1.1 เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ย่างยากซับซ้อน ได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกสนานและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการเรียน

1.3 การใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น

1.4 ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ อันดีในระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและกับผู้สอนด้วย

1.5 ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อเหล่านั้น

1.6 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการศึกษารายบุคคล

2. สื่อกับผู้สอน

2.1 การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้บรรยากาศในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีความสนุกสนานในการสอนมากกว่าวิธีการที่เคยใช้การบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองให้เพิ่มขึ้นด้วย

2.2 สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้เอง

2.3 เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ ๆ เพื่อใช้ เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ น่าสนใจยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้เหมาะสมและถูกวิธี ดังนั้น ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ ผู้สอนจึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติ ของสื่อการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวข้องกับตัวสื่อ และการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิต และใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผล ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

หลักการเลือกสื่อการสอน การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อ ผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ วิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป
5. เป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจน เป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงเกินไป หรือถ้าจะผลิตควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

หลักในการใช้สื่อการสอน

ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนแต่ละครั้ง ครูควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของสื่อการสอนแต่ละชนิด ดังนี้

1. ความเหมาะสม สื่อที่จะใช้นั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่
2. ความถูกต้อง สื่อที่จะใช้ช่วยให้นักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่
3. ความเข้าใจ สื่อที่จะใช้นั้นควรช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้ข้อมูลที่

ที่ถูกต้องแก่นักเรียน

4. ประสบการณ์ที่ได้รับ สื่อที่ใช้นั้นช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักเรียน
5. เหมาะสมกับวัย ระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในสื่อชนิดนั้น ๆ เหมาะสม

กับระดับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนหรือไม่

6. เทียบตรงในเนื้อหา สื่อนั้นช่วยให้นักเรียน ได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่
7. ใช้การได้ดี สื่อที่นำมาใช้ควรทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดี
8. คุ้มค่ากับราคา ผลที่ได้จะคุ้มค่ากับเวลา เงิน และการจัดเตรียมสื่อหรือไม่
9. ตรงกับความต้องการ สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่
10. ช่วยเวลาความสนใจ สื่อนั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในช่วงเวลานานพอสมควร

หรือไม่

การใช้สื่อการสอน

1. ใช้สื่อการสอนในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทั้งนี้เพื่อเร้าผู้เรียนให้เกิดความสนใจและเปลี่ยนพฤติกรรมในเบื้องต้น โดยปรับตนเองให้พร้อมที่จะเรียนรู้บทเรียนใหม่ ซึ่งอาจกระทำได้

โดยการรื้อฟื้นความรู้เดิม (Assimilation) หรือขยายความรู้เดิม (Accommodation) เพื่อนำมาใช้ให้ประสานกันกับความรู้ใหม่ ซึ่งจะเรียนในขั้นต่อไป

2. ใช้สื่อการสอนในชั้นประกอบการสอนหรือชั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ความกระจ่างในเนื้อหาที่เรียนหรือทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และเข้าใจข้อเท็จจริงในเนื้อหาอย่างแท้จริงในรูปของการเกิด Concept เข้าใจหลักการสำคัญและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้

3. ใช้สื่อการสอนเพื่อขยายขอบเขตความรู้ของผู้เรียนให้ก้าวหน้าและเจริญงอกงามทั้งในด้านความกว้างและความลึกของภูมิปัญญา ซึ่งเป็นผลของการเรียนอย่างแท้จริง ใช้สื่อการสอนเพื่อย่อสรุปเนื้อหาสำคัญของบทเรียน เกิดเป็น Concept ในเนื้อหาแต่ละเรื่อง

4. ใช้สื่อการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีการฝึกและพัฒนาตนเองให้รู้จักขั้นตอนและมีความคิดสร้างสรรค์ (Control and creativity)

ด้านกิจกรรมการสอน

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

1. Active learning เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเองด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลองรายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรง ให้คำปรึกษา และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน
2. Construct เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning man) ที่พึงประสงค์
3. Resource เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งบุคคลและเครื่องมือ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ (เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ) ธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกสถานการณ์”
4. Thinking เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ เช่น คิดคล่อง คิดหลากหลาย คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดถูกทาง คิดกว้าง คิดลึกซึ้ง คิดไกล คิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น (ทิสนา เขมมณี, 2543, หน้า 55-59) การฝึกให้ผู้เรียนได้คิดอยู่เสมอ ในลักษณะต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีวิจารณญาณในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับ

และปฏิเสธข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิดเห็นออก ได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

5. Happiness เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจาก ประการที่หนึ่ง ผู้เรียน ได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ สาระการเรียนรู้ชวนให้สนใจใฝ่ค้นคว้าศึกษา ทำทาย ให้แสดงความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ประการที่สอง ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียน

6. Participation เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมาย ร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และสามารถประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

7. Individualization เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกลักษณ์ บุคคล ผู้สอนยอมรับในความสามารถ ความคิดเห็น ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกัน โดยมีความเชื่อมั่น ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

8. Good habit เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ ความขยัน ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ฯลฯ และลักษณะนิสัย ในการทำงานอย่างเป็นกระบวนการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น และการเห็นคุณค่า ของงาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์ สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต ได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา

ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน

ครูควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และสนุกสนาน ไม่ว่าจะ เป็น บรรยากาศทางกายภาพ (Physical atmosphere) และบรรยากาศทางจิตวิทยา (Psychological atmosphere) ซึ่งบรรยากาศทางกายภาพ คือ การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ให้เป็น ระเบียบเรียบร้อย มีความสะอาด น่าอยู่ มีสื่อการเรียนรู้ที่ครบครัน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน การอาศัยความร่วมมือในการสร้างบรรยากาศทางกายภาพจากผู้เรียน ถือเป็นอีกหนทางหนึ่งในการทำให้ผู้เรียนรู้สึกชอบและต้องการจะอยู่ในชั้นเรียน เพราะเขานั้น ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์รูปแบบของชั้นเรียนของเขาเอง ด้านบรรยากาศทางจิตวิทยา

คือ บรรยากาศทางด้านจิตใจที่นักเรียนรู้สึกอบอุ่น มีความสบายใจ มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความเป็นกันเอง สำหรับการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในชั้นเรียนระหว่างครูและนักเรียนนั้น ครูควรทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมการสอน ไม่ใช่บรรยากาศที่ครูยืนอยู่หน้าชั้นตลอด ทั้งชั่วโมงการเรียน หรือนักเรียนต้องจับจ้องสายตาไปที่กระดานดำเพียงอย่างเดียว

การเรียนรู้มีหลักสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสัมผัสและแลกเปลี่ยน ความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี นับเป็นสิ่งสำคัญ ในการทำให้เกิดกระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน ซึ่งควรจะมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ มีทางเลือก มีความหลากหลาย และการมีความเป็นกันเอง

1. การมีทางเลือก (Choice) คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสร้างหรือปฏิบัติสิ่งที่ตนเอง อยากรจะทำหรือสนใจ การสร้างงานหรือการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมอะไรซักอย่างหนึ่ง ครูควรจะให้โอกาสกับนักเรียนในการได้คิดหรือเริ่มมองสิ่งที่เขาอยากจะทำด้วยตัวของเขาเอง ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนที่ผู้เรียนมีทางเลือกสร้างสิ่งที่ตนเองสนใจ ผู้เรียนจะ มีความเต็มใจและใส่ใจที่จะทำงานนั้นจนสำเร็จ เพราะเป็นงานที่เขาคิดขึ้นมาเอง เขามีความรู้สึก ในความเป็นเจ้าของ รู้สึกมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้นมา และเมื่อผู้เรียนคิดเป้าหมายของการสร้าง หรือคิดสิ่งที่เขาอยากจะทำได้แล้ว ก็แสดงว่าผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี เนื่องจากผู้เรียนจะรู้ว่าควรสร้างอะไรจากความรู้ที่มีอยู่ และเมื่อเขา ได้ลงมือปฏิบัติเขาก็จะเรียนรู้จากการปฏิบัติงานนั้น

อย่างไรก็ตาม ในการให้สร้างงานนั้น ครูควรมีหัวข้อหรือขอบเขตให้ผู้เรียนพอสมควร เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีเป้าหมายหรือแนวทางเดียวกัน เช่น หลังจากการสอนทฤษฎีพื้นฐาน ที่จำเป็นจนแล้ว ก็ให้ผู้เรียนนำทฤษฎีที่เรียนมาสร้างงานหรือทดลองปฏิบัติ โดยมีทางเลือก (เปิดโอกาส) ให้ผู้เรียนได้คิดหาวิธีการสร้างหรือทดลองตามความสนใจหรือตามความถนัดด้วยตัวของเขาเอง (ภายใต้เครื่องมือและสภาพแวดล้อมที่กำหนด)

2. การมีความหลากหลาย (Diversity) ความหลากหลายนั้นมีความสำคัญต่อบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อีก 2 ประการ คือ ความหลากหลายของทักษะ และความหลากหลาย ของรูปแบบ

2.1 ความหลากหลายของทักษะ หมายถึง การที่ผู้เรียนมีทักษะที่แตกต่างกันหลายระดับ จากผู้ที่เริ่มหัด ไปจนถึงผู้ที่มีความรู้มาก หรือในบางครั้งสิ่งนี้ จะหมายถึง กลุ่มคนที่มีอายุแตกต่างกัน มาอยู่รวมกันภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้อีกด้วย มีการแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ในบรรยากาศและสภาพการเรียนรู้อีกที่ผู้เรียนมีความหลากหลายของทักษะและระดับ ความสามารถจะทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้อีกด้วย โดยปกติแล้วคนแต่ละคนจะมีความสามารถ

และทักษะแตกต่างกัน บางคนอาจจะเก่งในบางเรื่อง แต่ในบางเรื่องก็ไม่ถนัด แต่ในขณะที่เดียวกัน ถ้ามีคนเก่งในเรื่องที่คนอื่นไม่ถนัดก็สามารถถ่ายทอดประสบการณ์หรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันได้ ดังนั้น คนที่มีประสบการณ์น้อยสามารถเรียนรู้ได้จากคนที่มีความรู้มากกว่าตนเอง ส่วนผู้ที่ถ่ายทอดทักษะจะเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นและเกิดความภาคภูมิใจจากการได้ช่วยเหลือและอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้กับผู้อื่น นอกจากนี้ในการสร้างงานของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกันจะเป็นการสร้างจินตนาการให้กับคนอื่น ความคิดจะถูกยืมและเสริมแต่งความรู้ให้เจริญงอกงามขึ้นด้วย

2.2 ความหลากหลายของรูปแบบ หมายถึง ความหลากหลายในวิธีการในการสร้างงาน เมื่อมีการสร้างงานจะไม่มีวิธีการหรือกระบวนการใดที่ถือว่าถูกต้องที่สุด เพราะคนแต่ละคนมีความถนัดในการสร้างงานไม่เหมือนกัน การที่จะเอาความคิดของคนอื่นมาตัดสินกระบวนการในการสร้างงานของอีกคนหนึ่งนั้นเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะผู้ที่สร้างงานเท่านั้นจะเป็นผู้ที่บอกได้ว่าวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเขาคือวิธีการใด เช่น บางคนชอบวางแผนอย่างระมัดระวังก่อนที่จะทำงานจริง บางครั้งอาจมีการปรับแผนนั้นบ้างในระหว่างการทำงาน ซึ่งวิธีการนี้นับว่าเป็นวิธีการที่ดีวิธีการหนึ่งของนักวางแผน” แต่ก็ไม่ได้นับว่าเป็นวิธีการเดียวที่สามารถทำงานได้ อาจจะมีวิธีอื่นอีก เช่น บางคนจะชอบทำงานโดยไม่มีการวางแผนล่วงหน้า แต่จะใช้วิธีการพูดคุยหรือซักถามคนอื่น ๆ ในขณะที่ทำงานนั้น จากนั้นก็จะพิจารณาว่าตนเองทำอะไรไปบ้างและตัดสินใจว่าจะทำอะไรต่อไป ซึ่งเราจะเรียกผู้ที่ชอบทำงานแบบนี้ว่า ผู้ทำงานที่ไม่มีแบบแผน (เป็นลักษณะคิดไปทำไป) ซึ่งรูปแบบ การทำงานทั้ง 2 นี้ ควรจะได้รับการยอมรับและเชื่อถืออย่างเท่าเทียมกัน

3. การมีความเป็นกันเอง (Congeniality) หมายถึง ความเป็นกันเองของสมาชิกทั้งหมด ได้แก่ ผู้เรียน, ครู ควรมีความเป็นมิตรเป็นกันเองและเชื่อเชิญต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนได้คิดหรือสร้างงานด้วยตนเอง ได้แสดงความคิดเห็น ได้ช่วยเหลือกัน เกิดความสามัคคีและมิตรภาพที่ดีต่อกัน นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การให้เวลาที่พอเพียงในการทำงาน เพราะในการเริ่มต้นทำงานนั้น ผู้เรียนจะต้องใช้เวลาพอสมควร อาจจะใช้เวลาในการคิด, พูดคุย, การเดินไปดูงานของคนอื่น ๆ แล้วหยิบยืมความคิดมาใช้ นอกจากนั้นควรจะมีเวลาสำหรับผู้เริ่มต้นสิ่งที่ผิดพลาดไปมีเวลาสำหรับการเผชิญอุปสรรคหรือสิ่งที่เป็นปัญหา หรือให้เวลาสำหรับการไม่ได้ทำอะไรเลย (เพราะกำลังใช้ความคิด) บรรยากาศการเรียนรู้เหล่านี้จะมีทั้งความสนุกสนานในการทำงาน รวมทั้งความผิดหวังและความภาคภูมิใจในความสำเร็จ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นประสบการณ์กับผู้อื่นได้ ดังนั้น ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้พบได้พูดคุยและสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่มีความสนใจ รักและชอบทำอะไรคล้าย ๆ กัน หรือเผชิญปัญหาบางอย่างคล้าย ๆ กัน เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ ใส่ใจซึ่งกันและกัน

พยายามช่วยกันแก้ปัญหาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความเป็นมิตรเป็นกันเอง ก่อให้เกิดความสามัคคีร่วมกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สรุปแนวคิดเรื่องการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในงานวิจัย

การเรียนการสอน ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการสอนนั้น เป็นกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันการสอนจะเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยต้องรู้จักเลือกสื่อการสอนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน หากิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน รวมทั้ง โรงเรียนและผู้สอนต้องร่วมมือกันในการให้ความสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียน เพื่อให้การเรียนออกมาเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการทำวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ฯ ต้องนำแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนมาใช้ในการวิจัย เพื่อจะทำให้งานวิจัยออกมามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ความหมายการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การสอน” ไว้หลายลักษณะ พอจะประมวลได้พอสังเขปดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูรธรรมจิตโต) (2548, หน้า 65) ได้กล่าวว่า การสอนมี 2 แบบ คือ ธรรมาธิษฐาน และบุคลาธิษฐาน ถ้าสอนธรรมล้วน ๆ เช่น นิพพานคือดับ ไม่เหลือสงบอย่างยิ่ง อย่างนี้เป็นธรรมาธิษฐาน สอนแบบอภิธรรม แต่ถ้าสอนแบบมีตัวอย่างประกอบ มีกิจกรรมมีสื่อต่าง ๆ เรียกว่า บุคลาธิษฐาน เป็นการสอนแบบพระสุตตันปิฎกแบบที่พระพุทธเจ้าสอนธรรมะกำมือเดียว ใบไม้เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการสอน เป็นสื่อให้เข้าถึงธรรมะ เมื่อสอนบุคลาธิษฐาน ท่านจะได้เปรียบ คือ รูปธรรม มีตัวอย่าง มีนิทานประกอบ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548, หน้า 92) ได้กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครูอาจารย์พึงประกอบด้วยคุณสมบัติและประพฤติตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตรหรือกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้

- 1.1 ปีโย น่ารัก
- 1.2 ครุ นำเคารพ
- 1.3 กาวณีโย นำเจริญใจ

- 1.4 วาดตามฐาฐักพุดให้ได้ผล
- 1.5 วจนกษโม อคทนต่อถ้อยคำ
- 1.6 คมภีรณจกถักคุดตา แดลงเรื่องถ้ำล็กได้
- 1.7 โนจฐฐานนโชเย ไม่ชักนำในอฐฐาน
2. ตั้งใจประสทธิฐฐความรู้โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่เรียกว่า ธรรมเทศธรรม

5 ประการ

- 2.1 อนุบุพพิกถา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ
- 2.2 ปรียาทสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล
- 2.3 อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารธนาดี
- 2.4 อนามิสันคร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส
- 2.5 อนุปหังจ วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น
3. มีลัถาคฐฐครบทั้งสี่คฐฐที่สามารถมีลัถาของนักสอนคั้งนี้
  - 3.1 สันทสสนา ชีให้ชัด
  - 3.2 สมหาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ
  - 3.3 สมุดเตชนา ฐ่าให้กล้า
  - 3.4 สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเรึง
4. มีหลักตรวจสอบสามเมื่อพุดอย่างรวบรัดที่สุด คฐฐอาจตรวจสอบตนเองด้วยลัถษณะการสอนของพระบรมคฐฐ 3 ประการ คือ
  - 4.1 สอนด้วยความรู้จฐฐริง ทำให้จฐฐริง จฐฐสอนเขา
  - 4.2 สอนอย่างมีเหตุผล ให้เขาพิจารณาเข้าใจแ้งด้วยปัญญาของเขาเอง
  - 4.3 สอนให้ได้ผลจฐฐริงสำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้น ๆ
5. ทำหน้าที่คฐฐต่อศัษย์ คือ ปฏิบัติต่อศัษย์โดยอนุเคราะห์ตามลัถฐฐธรรมเสมือนเป็นทิสเบื่องขวา คั้งนี้
  - 5.1 ณะนำฝีกอบรมให้เป็นคนดี
  - 5.2 สอนให้เข้าใจแ้งแ้ง
  - 5.3 สอนศัลปะวิทยาให้ลัฐฐเชิง
  - 5.4 ส่งเสริมยกย่องความคั้งามความสามารถให้ปรากฏ
  - 5.5 สร้างเครื่องคั้งมภักในสารทิส คือ สอนฝีกศัษย์ให้ใช้วิชาเลียงชีพได้จฐฐริงและรู้จฐฐคั้งรงตน ด้วยดีที่จะเป็นประกันให้คั้งเนินชีวิตคั้งามโดยสวัสดี มีความสุขความเจรฐฐ

สนธิ ศรีคำแดง (2545, หน้า 225-226) ได้กล่าวว่า การสอนศัพท์ในทางศาสนา คือ “เทศน์” แต่คำนี้ในยุคหลัง โดยเฉพาะปัจจุบันก่อให้เกิดความรู้สึกน่าเบื่อ นอกจากเทศน์ของพระภิกษุ การเทศน์ของคนอื่น ๆ ผู้ฟังรู้สึกว่ายอมรับไม่ได้ การยอมรับได้ก็เป็นผลมาจากรูปแบบของพระนั่นเอง รูปแบบการเทศน์ไม่ได้ปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย

ศัพท์วิทยาที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า “เทศน์” หรือการสอนมีหลายคำที่ควรสนใจ คือ

1. การฝึก (Train) การทำให้บุคคลหรือสัตว์สามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างถูกต้องแม่นยำตามเป้าหมายในศาสนาพุทธ ใช้แบบสำหรับฝึก เรียกว่า สิกขาบท
2. การเสนอ (Teach) การให้ความรู้ (Knowledge) การปลูกฝังความชำนาญ หรือทักษะ (Skill) การอบรม (ภาวนา)
3. การแนะนำ (Instruct) คือ การให้ความรู้โดยวิธีการที่เป็นกระบวนการ มีทั้งการฝึก การสอน และการอบรม
4. การให้การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาศักยภาพและพลังความสามารถของมนุษย์ โดยอาศัยการดึงความสามารถของมนุษย์ออกมาให้มากที่สุด
5. การแนะแนว (Guidance) การช่วยเหลือให้ผู้เรียนเดินไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือให้พัฒนาการไปตามเป้าหมายอย่างถูกต้อง (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540, หน้า 61) กล่าวไว้อีกว่า วิธีสอนของพระพุทธเจ้าดังต่อไปนี้

1. ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมหรือทำของยากให้ง่าย ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ
  - 1.1 ใช้อุปมาอุปไมย
  - 1.2 ยกนิทานประกอบ
  - 1.3 ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน
2. ทำตนเป็นตัวอย่างในแง่ของการสอน อาจแบ่งออกเป็น 7 อย่าง คือ
  - 2.1 ทำให้ดูหรือสาธิตให้ดู
  - 2.2 ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง
  - 2.3 ใช้ถ้อยคำเหมาะสม
  - 2.4 เลือกลงสอนเป็นรายบุคคล
  - 2.5 รู้จักจังหวะและโอกาส
  - 2.6 ยึดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี
  - 2.7 การเสริมแรง

ความสำคัญของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

12 ปี การศึกษาตั้งแต่วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอดระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมกันเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ คือ

1. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่นักเรียนในเนื้อหาสาระความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคม วิทยา ปรัชญาและศาสนา ตามเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้นในลักษณะบูรณาการ
2. ด้านทักษะ กระบวนการผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้การสืบค้น เป็นต้น
3. ด้านเจตคติและค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนาและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมป็นนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ เมื่อมองในภาพรวมแล้ว พบว่า ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ

และสังคมวัฒนธรรมแล้ว ยังมีทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดี ตลอดจนการนำความรู้ทางจริยธรรมหลักธรรมทางศาสนามาพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3-4) ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรมจึงต้องเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน เป็นศาสตร์บูรณาการวิชาความรู้จากสิ่งต่าง ๆ วิธีการและแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการของนักคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปะ นักดนตรี ประสบการณ์ของนักศิลปะ และทักษะการถ่ายทอดภาษาออกมาเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติในการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศาสนาและวัฒนธรรมทั้งสิ้น

วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ในการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาบทบาทของครูผู้สอนสำคัญมากบทบาทของครูผู้สอนอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ทำเอง ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรรยา (วิชาจรรยาสมบุ โน) วิชา คือ ความรู้ดี จรรยา คือ ความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ดังพุทธพจน์ที่ว่า ตุมเหทิกิจจิงอาตปโปอกุขตาโรตถาคคาการลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย พระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการแนวการสอนพุทธวิธีมีดังนี้ (จรัส พัทธมราชศักดิ์ และสมพร อ่อนค้อม, 2548, หน้า 12)

1. วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมยเป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า เป็นการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคนสัตว์หรือสิ่งของ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมองเห็นภาพเกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจน และสมจริง
2. วิธีสอนแบบปฐจาวิสัยนาเป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า ใช้วิธีการถาม-ตอบระหว่างผู้สอนกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียนในการถาม-ตอบนี้ ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเองแต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบ
3. วิธีสอนแบบธรรมสาธกัจฉาเป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า นักเรียนและนักเรียนสนทนาพูดคุยหรืออภิปรายความคิดเห็นได้ตอบทางวิชาการ (ธรรมะ) ครูต้องปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตากรุณา ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ในการสนทนาครูและนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาขอบเขตของเนื้อหาที่จะสนทนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้กระจ่างขึ้นผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในด้านเนื้อหาก่อนสนทนาพอสมควร
4. วิธีสอนแบบอริยสังข์ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สรุปได้ดังนี้
  - 4.1 ขึ้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์ ครูให้นักเรียนได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องแก้ไขให้ได้

4.2 ชั้นตั้งสมมติฐานหรือขั้นสมมุติฐานมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

4.2.1 ครูช่วยให้นักเรียนได้พิจารณาด้วยตนเองว่าสาเหตุของปัญหาที่กล่าวในชั้นที่ 1 มีอะไรบ้าง

4.2.2 ครูช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม จะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอหรือสาเหตุของปัญหานั้น

4.2.3 ครูช่วยให้นักเรียนได้คิดว่า ในการแก้ปัญหาที่สาเหตุนั้น อาจกระทำอย่างไรได้บ้าง หรือกระทำสิ่งที่จะกระทำเป็นข้อ ๆ ไป

4.3 ชั้นทดลองและการเก็บข้อมูลหรือขั้นนิโรจน์ ครูมีส่วนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

4.3.1 การทำให้แจ้ง คือ ครูต้องสอนให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในชั้นที่ 2 ข้อ ค.

4.3.2 เมื่อนักเรียนได้มีการปฏิบัติธรรมหรือทดลองได้ผลเป็นประการใดแล้ว ควรจะมีการบันทึกไว้เพื่อพิจารณาในชั้นต่อไป

4.4 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลหรือสรุปผลหรือขั้นมรรคผล ครูมีส่วนร่วมในการช่วยนักเรียนดังนี้

4.4.1 จากการทดลองทำด้วยตนเองหลาย ๆ ครั้ง ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัดผลบางประการซึ่งให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้ แต่ไม่ชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องจะชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอน ได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือหลักปฏิบัติที่เราต้องการแล้ว สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นบันทึกไว้ในชั้นที่ 3 ข้อ ข. นั้น จนแจ่มแจ้งว่า ทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาก็กำหนดไว้ในชั้นที่ 1 ได้สำเร็จ

4.4.2 จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริงต่อไปก็ให้สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้น ๆ ไว้เป็นข้อ ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้น โดยทั่วกัน

4.5 วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนแนวพุทธศาสตร์เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดหาความจริงและวิธีการแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในกระบวนการวิทยาศาสตร์ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

4.5.1 ขั้นเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียน

4.5.2 ขั้นสังเกตสถานการณ์ภาวะของปัญหา (ทุกข์)

4.5.3 ขั้นอธิบายปัญหา (สมุทัย)

4.5.4 ขั้นของการทำนายผล (นิโรธ)

4.5.5 ขั้นควบคุมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม (มรรค)

4.6 วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้น ดังนี้

4.6.1 ขั้นศีล คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติพร้อมที่จะเรียน

4.6.2 ขั้นสมาธิ คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติ ให้นักเรียนรวมจิตใจ ความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

4.6.3 ขั้นปัญญา คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความเข้าใจ ในปัญหาการหาเหตุของปัญหา เพื่อการแก้ไขพิจารณาผลที่เกิดที่เกิเกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจ และแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้น ได้ถูกต้อง ตามความเป็นจริง (จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และสมพร อ่อนค้อม, 2548, หน้า 14)

4.7 วิธีสอนโดยการสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.7.1 ขั้นนำการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียนและบทเรียน

4.7.1.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

4.7.1.2 บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

4.7.1.3 การเสนอสิ่งเร้าและจูงใจ

4.7.2 ขั้นสอนมีขั้นตอนดังนี้

4.7.2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

4.7.2.2 ครูแนะแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

4.7.2.3 ฝึกการรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงความรู้และหลักการโดยใช้ทักษะ ที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคม

4.7.2.4 จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดความคิดต่าง ๆ เช่น คิดสืบค้นต้นปลาย คิดโยงสายสัมพันธ์

4.7.2.5 ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูลความรู้และเปรียบเทียบประเมินค่า โดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทดลองทดสอบจัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

4.7.2.6 ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

4.7.2.7 กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกตั้งและการตัดสินใจให้ ประจักษ์จริง

4.7.3 ชั้นสรุป

4.7.3.1 ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
ให้ปฏิบัติถูกต้อง

4.7.3.2 อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย

4.7.3.3 สรุปบทเรียน

4.7.3.4 วัดและประเมินผล

4.8 วิธีสอนตามหลักพหุสูต เป็นวิธีการเรียนรู้จากคำบอกเล่า ซึ่งสามารถนำมาจัด
เป็นกระบวนการเรียนตามหลักพหุสูต มี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างศรัทธา

ขั้นตอน 1.1 การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนให้เหมาะสม

ขั้นตอน 1.2 บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

ขั้นตอน 1.3 การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้

ขั้นตอนที่ 2 การสอนตามหลักพหุสูต

ขั้นตอน 2.1 การฝึกหัดฟังพูดอ่านเขียนเพื่อให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ

ขั้นตอน 2.2 การฝึกปรือเพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ

ขั้นตอน 2.3 การฝึกฝนฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องจัดเจน

ขั้นตอน 2.4 การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง ซึ่งการคิดนี้ครูสามารถเลือก

นำวิธีคิดแบบต่าง ๆ มาสอนได้ เช่น การคิดแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ การคิดหาเหตุ
และปัจจัย ฯลฯ

ขั้นตอน 2.5 การฝึกสรุปรวมสาระความรู้ เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง
และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ 3 การมองตนและการประเมินกัลยาณมิตร

ขั้นตอน 3.1 การวัดและประเมินตนเอง

ขั้นตอน 3.2 การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน

ขั้นตอน 3.3 การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน

ขั้นตอน 3.4 การช่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตร

สรุปแนวคิดเรื่องการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในงานวิจัย

จากแนวคิดเรื่องการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สามารถนำมาใช้ในงานวิจัยได้ดังต่อไปนี้
เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงทัศนคติของสามเณรที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา ดังนั้น
จึงควรทำความเข้าใจก่อนว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ สอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่อง

ที่เกี่ยวกับศาสนา ซึ่งในอดีตก็คือ การ “เทศน์” นั่นเอง แต่เมื่อก้าวถึงการเทศน์นั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกน่าเบื่อและล้าสมัย จึงมีการปรับรูปแบบการสอนให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้การเทศน์หรือการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้สอนต้องมีทักษะในการถ่ายทอด สามารถที่จะถ่ายทอดคำสอนทางศาสนาให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาศักยภาพของตนในการใช้ชีวิตได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

ดังนั้น การสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างทัศนคติที่ดีให้กับสามเณร ส่งผลให้สามเณรชอบหรือไม่ชอบในสิ่งที่เรียนรู้ไปเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความเป็นมนุษย์ให้กับสามเณรด้วยรูปแบบที่มีความทันสมัยและน่าสนใจ โดยมีผู้ถ่ายทอด คือ ครูนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

ประวัติความเป็นมา

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่งคือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงฯ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ขึ้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยนั้น

ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบสนองงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนา ดังนั้น เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ออกคำสั่งระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร

และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถดำรงอยู่และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานที่ของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 12 ว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง” และมาตรา 18 (2) กำหนดว่า “โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น” ดังนั้น จึงถือได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความในมาตรา 12 และมาตรา 18 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

กาลต่อมา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้วัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกันนโยบายของคณะสงฆ์เป็นสำคัญ มหาเถรสมาคมจึงได้ออกประกาศมาถาวรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2553 โดยกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนด ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายมาตรฐาน แผนกการจัดการศึกษา ให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษา และพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ มีสมเด็จพระวันรัต เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการ มีผู้แทนจากบุคคลและหน่วยงานสำคัญ ๆ อาทิ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นคณะกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ หรือ 2 ช่วง คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

จัดเป็น โรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไป โดยใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 8 กลุ่มสาระ คือ

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียน คือ พระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบาย ของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม คือ วิชาภาษาบาลี และวิชาพระพุทธศาสนา (อันประกอบด้วย พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนา ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นหน้าที่สำคัญ ของพระภิกษุสามเณร ในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

การบริหารจัดการศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดิน ของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น โรงเรียนจะได้รับการ จัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน

การบริหารจัดการ โรงเรียน เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือก พระภิกษุและคฤหัสถ์ เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน

อัตลักษณ์ของโรงเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นอกจากจะจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังได้สนองงานคณะสงฆ์ ด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลีอีกด้วย โดยได้จัดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรนักธรรมและบาลีให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์

โดยมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ ในการประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ที่ประชุมมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามคำสั่งประธานคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ 1/2555 ลงวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2555 เรื่องการปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านธรรมสนามหลวงและบาลีสสนามหลวงได้ โดยเพิ่มหน่วยกิตวิชาภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา (พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ) ทั้งนี้ ผู้ที่จะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ต้องสอบได้นักธรรมชั้นตรีเป็นอย่างต่ำและจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ต้องสอบได้นักธรรม ต้องสอบได้นักธรรมชั้นโทเป็นอย่างต่ำ (มติมหาเถรสมาคม ที่ 388/2555)

นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน หรือ สมศ. ยังได้ปรับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมายเฉพาะของสถานศึกษา (หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม คือ วิชาพุทธประวัติและธรรมวินัย วิชาศาสนปฏิบัติและวิชาภาษาบาลี) นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย ในการนี้ เพื่อดำเนินการดังกล่าว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ร่วมกับสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์กรมหาชน) หรือ สทศ. จัดให้มีการสอบวัดผลทางการศึกษาระดับชาติด้านพระพุทธศาสนา หรือเรียกย่อว่า B-NET (Buddhism national educational test)

สรุปแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ที่นำมาใช้ในงานวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ จึงจำเป็นต้องทราบถึงแนวคิดของการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในอดีตนั้น เป็นการสอนที่มุ่งเน้นสอนทางด้านศาสนา และภาษาบาลีเท่านั้น ส่งผลให้การสอนในลักษณะดังกล่าวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความทันสมัย ส่งผลให้คณะสงฆ์มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงจัดให้มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้พระและสามเณรที่มาศึกษาสามารถบำเพ็ญคุณให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม

การจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญนั้น ใช้รูปแบบการศึกษา เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนรัฐและเอกชนทั่วไป คือ แบ่งเป็น 2 ระดับ นั่นคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่สิ่งที่แตกต่างก็คือ กลุ่มคนที่จะเรียนได้ ต้องเป็นภิกษุหรือสามเณรเท่านั้น และมีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้เรียนก็คือ ภาษาบาลี และวิชา พระพุทธศาสนา (ประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนาปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา พระไตรปิฎกต่อไป จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสามเณรที่ศึกษาที่โรงเรียน พระปริยัติธรรมนั้นเป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างมาก ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาวิชาที่เป็นหัวใจสำคัญของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอันดับแรก

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล

สภาพทั่วไปและประวัติโรงเรียน

วัดอุประสงฆ์วัดธรรมมงคล ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2506 โดยพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์สุรินฺโท) เจ้าอาวาสวัดธรรมมงคลรูปปัจจุบัน แต่เดิมมีชื่อเรียกว่า “วัดป่าสะแก” เพราะก่อนนั้นบริเวณวัดเต็มไปด้วยต้นสะแกล้อมรอบบริเวณวัด และภายหลังได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “วัดธรรมมงคลเถา บุญญานันทวิหาร” ในปี พ.ศ. 2509

ต่อมา พ.ศ. 2512 พระธรรมมงคลญาณ ได้ก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์กำแพงแสนขึ้นเพื่อเปิดโอกาส ให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียน โดยเปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 เทียบเท่า ป. 7 และระดับ 4 เทียบเท่า ม. 3 ซึ่งใช้เวลาเรียนระดับชั้นละปีครึ่ง ณ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และที่วัดธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าที่นี่เป็นศูนย์กลางของวิทยาลัยสงฆ์กำแพงแสน ในปี พ.ศ. 2537 ได้ยกเลิกการศึกษาผู้ใหญ่ในที่สุด โดยได้ขอจัดตั้งเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย กระทั่งปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2538

1. เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้พุทธเยาวชนได้มีความรู้ความประพฤติ และความสามรถดี
2. เพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาการต่าง ๆ ตามวุฒิภาวะ พร้อมทั้ง เสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น
3. เพื่อส่งเสริมให้พุทธเยาวชนได้เข้าถึงระบบการศึกษาระดับที่สูงขึ้น
4. เพื่อพัฒนาพุทธเยาวชนให้เข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และสามารถเผยแพร่คำสอนแก่ชาวโลกได้

5. เพื่อให้พุทธเยาวชนได้มีโอกาสเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองถนัด โดยให้มีการเรียน ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กัน

แผนการเรียนที่เปิดสอน

1. แผนกสามัญศึกษา

1.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1-ม. 3)

1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4-ม. 6)

1.2.1 สายวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

1.2.2 สายภาษาอังกฤษ-คณิตศาสตร์

2. แผนกธรรม-บาลี

2.1 นักธรรมชั้นตรี-เอก

2.2 บาลี ประโยค 1-2 ถึง เปรียญแผนกธรรม-บาลี ธรรม 5 ประโยค

ปรัชญา

วิชา จรณสมฺปนฺโน หมายถึง ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ

คำขวัญ

ส่งเสริมคุณธรรม ดำรงพระศาสนา พัฒนาสังคม

คติพจน์

มีความรู้ ต้องมีความฉลาด

มีความฉลาดต้องมีความปราดเปรื่อง

มีความปราดเปรื่องในที่สุดต้องมีคุณธรรม

กิจการงานจึงจะสำเร็จ

ได้รับประโยชน์สมความประสงค์

(โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล, 2557)

สีประจำโรงเรียน

สีชมพู หมายถึง ความสามัคคี ความอ่อนน้อม

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล มีความมุ่งมั่นส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนและบุคลากรมีความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์สถานสัมพันธ์ชุมชนมีส่วนร่วม

พันธกิจ

1. ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียน และบุคลากรดำรงตนตามวิถีชีวิตไทย น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย
2. บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อให้บุคลากรนักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและวิธีการที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจ ร่าเริงแจ่มใส มีทักษะที่จำเป็นตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
4. มีการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเอื้อต่อการเรียนการสอน
5. ประสานความร่วมมือชุมชนและท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการระดมทรัพยากร และสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนทุก ๆ ด้าน อย่างมีคุณภาพ

เป้าหมาย

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ โดยการเรียนการสอนแบบโครงงาน
2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะด้านการแสดงออกและกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงาน
3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. พัฒนาผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการทดสอบระดับชาติทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา
6. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
7. ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
8. พัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา
9. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีความพึงพอใจผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
10. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นศาสนทายาทที่ดี
11. จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มทักษะชีวิต โดยเน้นเศรษฐกิจแบบพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผล การประเมินผล

ความหมายของการวัดผลและการประเมินผล

การวัดผลการ (Measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณหรือจำนวนของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง ผลจากการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ เช่น นายแดง สูง 180 ซม. (เครื่องมือ คือ ที่วัดส่วนสูง) วัดชั่งขึ้นนี้หนัก 2 กิโลกรัม (เครื่องมือ คือ เครื่องชั่ง)

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสินหรือวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการวัดผล เช่น ผลจากการวัดความสูงของนายแดงได้ 180 ซม. ก็อาจประเมินว่า เป็นคนที่สูงมาก ผลจากการชั่งน้ำหนักของวัตถุขึ้นหนึ่งได้ 2 กิโลกรัม ก็อาจประเมินว่า หนัก-เบา หรือ เอา-ไม่เอา

Bloom, Englehart, Furst, Hill, and Krathwohl (1956) ได้แบ่งพฤติกรรมที่จะวัดออกเป็น 3 ลักษณะ

1. วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การวัดเกี่ยวกับความรู้ ความคิด (วัดด้านสมอง)
2. วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ได้แก่ การวัดเกี่ยวกับความรู้สึกรู้จักคิด (วัดด้านจิตใจ)
3. วัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การวัดเกี่ยวกับการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (วัดด้านการปฏิบัติ)

จุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา

1. วัดผลเพื่อและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน หมายถึง การวัดผลเพื่อดูว่านักเรียนบกพร่องหรือไม่ เข้าใจในเรื่องใดอย่างไร แล้วครูพยายามอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความเจริญงอกงามตามศักยภาพของนักเรียน
2. วัดผลเพื่อวินิจฉัย หมายถึง การวัดผลเพื่อค้นหาจุดบกพร่องของนักเรียนที่มีปัญหาว่า ยังไม่เกิดการเรียนรู้ตรงจุดใด เพื่อหาทางช่วยเหลือ
3. วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง หมายถึง การวัดผลเพื่อจัดอันดับความสามารถของนักเรียนในกลุ่มเดียวกันว่า ใครเก่งกว่า ใครควรได้อันดับที่ 1, 2, 3
4. วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของนักเรียน หมายถึง การวัดผลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนเอง เช่น การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน
5. วัดผลเพื่อพยากรณ์ หมายถึง การวัดเพื่อนำผลที่ได้ไปคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคต
6. วัดผลเพื่อประเมินผล หมายถึง การวัดเพื่อนำผลที่ได้มาตัดสินหรือสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่า มีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

มาตรการวัด

1. มาตรฐานนามบัญญัติ เป็นมาตรการวัดที่ใช้กับข้อมูลเป็นเพียงการเรียกชื่อหรือจำแนกชนิดหรือสัญลักษณ์กับสิ่งต่าง ๆ ไม่สามารถบอกปริมาณมากน้อยได้ แสดงให้เห็นเพียงความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ เช่น การจำแนกคนเป็นเพศหญิง-ชาย หมายเลขโทรศัพท์ ทะเบียนรถ
2. มาตรการเรียงอันดับ สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้ หรือเป็นการจัดอันดับข้อมูลได้ว่า มาก-น้อย สูง-ต่ำ ดี-ชั่ว
3. มาตรการอันดับ สามารถบอกความห่างระหว่างสองตำแหน่งได้ เช่น การวัดอุณหภูมิหรือเซลเซียส
4. มาตรการสัดส่วน เป็นมาตรการวัดที่มีลักษณะสมบูรณ์ทุกอย่าง มีศูนย์แท้ ซึ่งแปลว่าไม่มีอะไร หรือเริ่มต้นจาก 0 เช่น ความสูง 0 นิ้ว ก็แปลว่า ไม่มี ความสูง หรือน้ำหนัก 0 กิโลกรัม ก็เท่ากับไม่มีน้ำหนัก

หลักการวัดผลการศึกษา

1. ต้องวัดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน คือ การวัดผลจะเป็นสิ่งตรวจสอบผลจากการสอนของครูว่า นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายการสอนมากน้อยเพียงใด
2. เลือกใช้เครื่องมือวัดที่ดีและเหมาะสม การวัดผลครูต้องพยายามเลือกใช้เครื่องมือวัดที่มีคุณภาพ ใช้เครื่องมือวัดหลาย ๆ อย่าง เพื่อช่วยให้การวัดถูกต้องสมบูรณ์
3. ระวังความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัด เมื่อจะใช้เครื่องมือชนิดใด ต้องระวังความบกพร่องของเครื่องมือหรือวิธีการวัดของครู
4. ประเมินผลการวัดให้ถูกต้อง เช่น คะแนนที่เกิดจากการสอนครูต้องแปลผลให้ถูกต้อง สมเหตุสมผล และมีความยุติธรรม
5. ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า จุดประสงค์สำคัญของการวัดก็คือ เพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน ต้องพยายามค้นหาผู้เรียนแต่ละคนว่า เข่น-ค้อยในเรื่องใด และหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขแต่ละคนให้ดีขึ้น

การเรียนการสอนกับการวัดผล และการประเมินผล

โครงสร้างของหลักสูตร จะประกอบด้วยปัจจัยสำคัญสามส่วน คือ หลักสูตร (จุดมุ่งหมาย-เนื้อหา) กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมิน หรืออาจกล่าวสรุปสั้น ๆ ได้เป็นหลักสูตร-การสอน-การสอบ โดยแต่ละส่วนมีสาระและวิธีการในการดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอน มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

หลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามความต้องการที่มุ่งหวัง โดยหลักสูตรจะกำหนดทิศทางและกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน ในตัวหลักสูตร

จะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวกำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่มุ่งหวังให้เกิดกับ ผู้เรียน และขอบข่ายของเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นตัวกำหนดขอบข่ายของประสบการณ์ และสาระความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเนื้อหาทำหน้าที่เป็นสื่อเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือจุดประสงค์การสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนด

กระบวนการเรียนการสอนเป็นยุทธศาสตร์และกลวิธีในการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยใช้เทคนิควิธีสอน การจัดกิจกรรม และสื่อการสอน

ที่ประดิษฐ์คิดค้นที่สอดคล้องกับเรื่องตามเนื้อหาหรือสถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการวัดและประเมิน เป็นกลวิธีการตรวจสอบสภาพผู้เรียนตามคุณสมบัติหรือ คุณลักษณะของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นจุดประสงค์การสอนหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วแต่จะกำหนดเรียก นอกจากนี้ยังช่วยตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสภาพการจัดการเรียนการสอน ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยบ่งบอกความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ของหลักสูตร ที่ได้ดำเนินการอีกด้วย

ความสำคัญของการวัดผลและการประเมินผล

การวัดและการประเมิน มุ่งค้นหาและพัฒนาความสามารถหรือสมรรถภาพของผู้เรียน หน้าที่หลักในการวัดและประเมินผลการศึกษา คือ การตรวจสอบผลการเรียนการสอน เพื่อการปรับปรุง การเรียนการสอน การสรุปผลการเรียนการสอนและการตัดสินผลการเรียน ถ้าพิจารณาจากบทบาท หน้าที่ดังกล่าวนี้ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของการวัดและประเมินที่มีต่อภาระงานต่าง ๆ หรือต่อบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน โดยการที่จะนำผลการวัดหรือผลการเรียนรู้ ไปใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ และด้านการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญในแต่ละด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมิน นับว่ามีความสำคัญที่ให้ประโยชน์โดยตรง ต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะกระบวนการวัดและประเมินจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นผล การเรียนรู้ของผู้เรียน อันเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่นับว่ามีคุณค่าต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการนำผลการเรียนรู้นี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนการสอนหรือการจัด การศึกษา ซึ่งพอสรุปประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ตัวผู้เรียน ผลการวัดที่แสดงผลการเรียนรู้จะช่วยบ่งบอกความสามารถในการเรียนรู้ ความก้าวหน้า ความงอกงามของการเรียนรู้ และศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผลการวัด หรือผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนการสอนจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนดังนี้

1.1.1 การพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียน ได้รู้ระดับความสามารถ จุดเด่น หรือจุดด้อยของตนเอง

1.1.2 การตัดสินใจเลือกแผนการเรียนหรือการประกอบอาชีพ เมื่อผู้เรียนได้รู้ระดับความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจของตนเอง

1.1.3 สภาพการเรียนหรือความสำเร็จในการเรียน เมื่อผู้เรียนได้รู้ระดับความสามารถ ความก้าวหน้าหรืออ้อมงามในการเรียน ระดับผลการเรียน และศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเอง

1.2 ครูผู้สอน ผลการวัดหรือผลการเรียนรู้จากการเรียนการสอนที่ได้มาและที่บ่งบอก ระดับความสามารถของผู้เรียน ความเด่นด้อยของผู้เรียน ทั้งทางด้านความรู้-ความสามารถ-ทักษะ การปฏิบัติ-ลักษณะนิสัย โดยผลการวัดหรือผลการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ดังนี้

1.2.1 การแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน การพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอน ในการเลือกวิธีสอนและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน

1.2.2 การสรุปหรือตัดสินใจผลการเรียน ในการบ่งบอกระดับความสามารถ การตัดสินใจผ่าน-ไม่ผ่าน ในรายวิชาที่ทำการสอน ตลอดจนการเลื่อนชั้นหรือการจบหลักสูตร การศึกษา

1.2.3 การรายงานผลสรุปในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้บริหารสถานศึกษา และให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ

1.3 ผู้ปกครอง การรายงานผลการวัดหรือผลการเรียนรู้ที่บ่งบอกระดับความสามารถ และจุดเด่นด้อยของผู้เรียน มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจ ในตัวบุตรหลาน ได้รับทราบผลการเรียนรู้ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และทำให้ผู้ปกครองมีโอกาส ในการช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุน ชี้แนวทางแก่บุตรหลาน ได้ถูกต้องตามระดับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของบุตรหลานของตน

2. ด้านการบริหารจัดการ ในการจัดการศึกษา การบริหารจัดการนับเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ผลการวัดหรือผลการเรียนรู้จากการวัด และประเมิน มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารงาน การแนะแนว และการจัดกิจกรรม พอสรุปประเด็นได้ดังนี้

2.1 การบริหารงาน จากข้อมูลและข้อสรุปสภาพการจัดการเรียนการสอนสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนการปฏิบัติงาน การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม โครงการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาภาระงานและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 การแนะแนวและการจัดกิจกรรม ผลการวัดหรือผลการเรียนรู้ ที่บ่งบอกระดับความสามารถ ความถนัดความสนใจของผู้เรียน มีประโยชน์ต่อครูผู้ทำหน้าที่ และรับผิดชอบ ในส่วนงานการจัดกิจกรรม การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ และต่อผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

2.2.1 การชี้แนะแนวทางในการเรียน การเลือกแผนการเรียน การศึกษาต่อ การเลือกอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ มีกำลังใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2.2.2 การสนับสนุนหรือส่งเสริมการจัดกิจกรรม ทั้งในกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมสร้างลักษณะนิสัย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพของตน

2.2.3 การสร้างสัมพันธภาพและความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย ผลการวัดหรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นับว่าเป็นข้อมูลสำคัญยิ่งต่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ในการค้นหาวิธีการสอน สื่อ กิจกรรม แบบฝึกที่มีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับความสามารถของกลุ่มผู้เรียน หรือคิดค้นทดลองนวัตกรรม สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาการศึกษา กล่าวคือ ถ้าผลการวัดหรือผลการเรียนรู้บ่งบอกระดับความสามารถของผู้เรียนก็สามารถนำข้อมูลมาเป็นเหตุผลในการคิดค้นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ถ้ามีเทคนิควิธีสอนหรือสื่อการสอนที่หลากหลายก็สามารถค้นคว้าหรือสรุป เพื่อบอกประสิทธิผลของวิธีสอน ประสิทธิภาพของสื่อที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นการรายงานสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สามารถสรุปรายงานในเชิงวิจัยหรือนำข้อมูลมาศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดทำงานวิจัยได้อีกด้วย

เมื่อพิจารณาตามหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผ่านมาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ พอสรุปประโยชน์และความสำคัญของการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้ดังนี้

3.1 หลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ผ่านมา ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ โดยสาระของการวัดและประเมินผลการเรียนมุ่งเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียนที่พิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้และให้ระดับผลการเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

3.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระของการวัดและประเมินสรุปไว้ว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ครูผู้สอนควรใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และตามช่วงชั้น

ข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมิน ซึ่งเป็นผลการวัดหรือผลการเรียนรู้นั้น สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากมาย ผู้สอนนับเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดแหล่งข้อมูลที่สุด จึงควรนำผลการวัดหรือ

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยการสรุปอธิบายและบ่งบอกระดับความสามารถของผู้เรียน เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ระหว่างห้องต่อห้อง ชั้นต่อชั้น ในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนาปรับปรุง ศึกษาค้นคว้า วิธีการสอน สื่อการสอน และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน นำผลการวัด หรือผลการเรียนรู้มาใช้ในการศึกษาค้นคว้าหรือการสรุปเป็นงานวิจัย ตลอดจนนำผลการวัด มาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

สรุปแนวคิดเรื่องการวัดผลและการประเมินผลที่นำมาใช้ในงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้สามารถนำเรื่องการวัดผลและการประเมินผลมาใช้ในการอธิบายได้ ดังนี้ ในการเรียนการสอนทุกรายวิชานั้น เมื่อเรียนเสร็จแล้วต้องมีการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ทราบว่า เมื่อผู้สอนให้ความรู้แก่สามเณรเหล่านี้แล้ว สามเณรเหล่านี้ได้รับความรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผล ที่ได้ไปใช้ในการหาจุดบกพร่องของสามเณร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถภาพต่อไป นอกจากนี้ จะใช้ในการเพิ่มสมรรถภาพแล้ว ยังต้องจัดอันดับและเปรียบเทียบสามเณรด้วยว่า ใครมีความรู้มากน้อย เพียงใด เพื่อให้สามารถนำไปสร้างแบบเรียนในการเรียนการสอนครั้งต่อไป และยังทำให้ผู้สอน ทราบถึงระดับของสามเณรว่า ใครเก่ง ใครอ่อน จะได้หาบทเรียนมาสอนได้อย่างถูกระดับ

นอกจากนี้ ในงานวิจัยครั้งนี้ยังต้องการที่จะทราบว่า ถ้าทัศนคติมีผลต่อการเรียน ผลที่ได้ จะได้นำมาเป็นแนวทางให้กับผู้สอน ใช้เป็นแนวทางในการสอน เพื่อเพิ่มทัศนคติให้กับผู้เรียนต่อไป เพื่อจะนำมาสู่การวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพจน์ อริยจักร (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียน การสอนของ โรงเรียนวัดปากก่ล่อง สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดสื่อการเรียนของ โรงเรียนวัดปากก่ล่องเกี่ยวกับการที่ครูจัดทำ จัดหา หรือจัดสร้างขึ้นร่วมกับ นักเรียนมีจำนวนน้อยเกินไป ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ที่จัดหาเพิ่มนั้นมักเป็นสื่อทั่ว ๆ ไป ขาดจุดมุ่งหมายการนำไปใช้อย่างเด่นชัด ต้องการให้ ครูและนักเรียนเป็นผู้ผลิตใช้เองจะกระชับและตรงเป้าหมาย ตลอดจนสามารถทดลอง ใช้ให้ เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้ดีกว่า สำหรับความต้องการอยากให้โรงเรียน จัดสื่อการเรียนเพิ่มเติม นั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้อภิปรายสรุปว่า อยากให้ผู้สอนจัดหาสื่อที่ทันสมัย ประเภทเครื่องมือหรือ โสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งเป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและนักเรียน สื่อประเภทนี้ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ และอยากให้ทางคณะครูเน้นการใช้สื่อ

ประเภทเทคนิคหรือวิธีทางมากขึ้นกว่าเดิม เพราะการเรียนการสอนต้องอาศัยเทคนิคบางประการ เข้าช่วยจึงจะทำให้ได้ผลดี จะใช้เพียงวัสดุหรือเครื่องมืออย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ แนวทางการพัฒนา การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดสื่อการสอน ควรมีการวางแผน การใช้สื่อการสอนล่วงหน้าทุกครั้ง และมีการจัดหาสื่อการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ประการสำคัญ ควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

บุญเลิศ จีรภัทร์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน โดยผ่าน กระบวนการเรียนการสอนธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ในสถานศึกษา เป็นการวิจัยคุณภาพที่ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ในการจัดเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา 6 คน พระเถระผู้บริหารหลักสูตรธรรมศึกษา 3 ท่าน ครูพระผู้สอน 23 รูป ครู 8 คน และนักเรียน 94 คน รวมทั้งสิ้น 134 รูป/คน จากโรงเรียน 6 แห่งในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่จัดการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาแก่ผู้เรียน เพื่อจัดเก็บข้อมูลกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ได้แก่ การแต่งกระทู้ธรรม การเรียนการสอนหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พุทธประวัติ หลักธรรม มาใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบในการทำงานจนสำเร็จตามมอบหมายและตามเป้าหมายจนสำเร็จ ความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ต่อพระพุทธเจ้า ต่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ต่อพุทธสาวก พระสงฆ์ และการทำบุญในพุทธศาสนา และความประพฤติปฏิบัติตนต่อเพื่อน ต่อพ่อแม่ ต่อครู และต่อตนเอง ในเรียนและการทำงานในชีวิตประจำวัน

ผลการวิจัยพบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนจากการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีนโยบายจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรธรรมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ในหลักธรรม การแต่งกระทู้ธรรม พุทธประวัติ และศาสนพิธี เพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้นในผู้เรียน ทั้งความรู้ในพระพุทธศาสนา หลักธรรมศาสนพิธี จะมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น แม้จะมีความจำเป็นในรายละเอียดไม่ชัดเจนครบถ้วน แต่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี เป็นที่พอใจของครูและพ่อแม่ที่ผู้เรียนมีความประพฤติที่ดีขึ้น ขยัน ขยันทำการบ้านมากขึ้น ทำงาน ทำกิจกรรม ร่วมมือกับเพื่อนได้ดี แม้ระยะเวลาในการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาจะน้อย ครูพระสอนโดยวิธีบรรยาย และใช้สื่อกิจกรรมการสอนน้อย แต่ผู้เรียนก็สามารถปฏิบัติตัวต่อพระสงฆ์และการทำบุญทางพระพุทธศาสนาได้เหมาะสมมากขึ้น สถานศึกษาบางแห่งมีการจัดนำมาปฏิบัติเพิ่มขึ้น ช่วยกระตุ้นพฤติกรรมผู้เรียนให้มีความประพฤติที่ต้องการ

พิทักษ์ ลีนาลาด (2549) ได้วิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่มีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดี เพราะครูสอนถ่ายทอดไม่ดี จึงทำให้รู้สึกเบื่อและไม่อยากที่จะเรียน ดังนั้น จึงสามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคได้ดังนี้

1. ครูสอนขาดเทคนิคและวิธีการสอน สอนแบบบรรยายมากเกินไป จึงทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

2. ครูสอนใช้สื่อในการสอนน้อยเกินไปหรือแทบไม่ได้ใช้สื่อการสอนเลย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” ศึกษาสภาพแวดล้อมความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น 2) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอนธรรมศึกษาและข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก จากสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร (ส่วนกลาง) และต่างจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) ที่มีผลการสอบธรรมศึกษาในอันดับ 1-5 ของประเทศ รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,670 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้นตามสภาพเป็นจริงและความคาดหวัง ในภาพรวมทุกด้าน มีความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า การเรียนการสอนธรรมศึกษาด้านหลักสูตรการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการวัดผลประเมินผล 2) การทดสอบสมมติฐาน โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้นตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง พบว่า ความคิดเห็นตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะความคิดเห็นของการจัดการเรียนธรรมศึกษาด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านการวัดประเมินผล พบว่า ผู้เรียนธรรมศึกษาทุกช่วงชั้น ได้ให้ความคิดเห็นภาพรวมของปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนการสอนธรรมศึกษา พบปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ 1) งบประมาณไม่เพียงพอ 2) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน 3) ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4) ขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนธรรมศึกษาในภาพรวม ดังนี้

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ของการเรียนธรรมศึกษา

2. ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาเป็นรูปธรรมและเน้นประสิทธิภาพของการจัดการ

3. ควรจัดอบรมพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาและควรจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระปรีชา ปรีชาโน (แสงราม) (2552) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษา วิทยาลัย โรงเรียนวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยพบว่า ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งกว่า เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งคนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรดังกล่าวมีเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่งและมีวิจรรณญาณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายคฤหัสถ์ได้มองเห็นการเรียนรู้ตามพุทธวิธีเป็นสิ่งที่ล้ำเลิศและมีกระบวนการหรือ Technical know how อยู่ในสังคมไทยในหมู่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณความรู้ เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมหาเถรสมาคม นำโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งฝ่ายมหานิกาย และธรรมยุตินิกาย พร้อมผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาด้านหลักสูตรการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการและการพัฒนาสื่อ กำหนดแนวทางการจัดพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเหมาะสมและชัดเจน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการสาระการเรียนรู้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีเอกภาพอยู่ที่ความมีศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรม ซึ่งมีอริยสัจ 4 เป็นกรอบไว้จัดการเรียนรู้ขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต และนำกระบวนการเรียนรู้ตามวิธีพุทธ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานและการประกอบอาชีพ ดังนั้น การออกแบบการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยงเป็นอรรถสัมพันธ์บูรณาการให้เกิดความคิดรวบยอดหลัก คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยสมาชิกและการพิจารณาด้วยตนเอง (Self learning) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept learning) ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนผลการเรียนการสอนจะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่จะต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาเรื่องใด ฝึกฝนให้เกิดสติ สมาธิอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สาระหรือวิชาอื่นด้วย

พระสถุทธิ์ สุมโน (บุญใหญ่) (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะชีวิตที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดก เรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการ มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดก เรื่องพระมหาชนกไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าสูงสุด คือ สัจจะ

2. ผลของการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการของโรงเรียน ประถมวราชาวิทยา ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนประถมวราชาวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการของโรงเรียนประถมวราชาวิทยาได้เสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนประถมวราชาวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถแยกออกเป็น 4 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ 1) ด้านวิริยะ คือ ครูควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน และการจัดในโรงเรียน เป็นต้น 2) ด้านสังขะ คือ นักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงาน โดยเคารพจริงจังในโรงเรียน โดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกมาประกอบ ครูควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เป็นต้น 3) ด้านขันติ คือ ครูต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจเรื่องขันติ ความอดทนทางด้านจิตใจที่มีต่อความต้องการทั้งหลาย ให้นักเรียน 4) ด้านเนกขัมมะ คือ ครูสอนให้นักเรียนเข้าใจ เนกขัมมะ คือ การแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิดความสุข โดยวิธีการออกบวชแล้วบำเพ็ญอยู่ในความสงบหรือในป่าดงพระมหาชนก

พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล) (2555) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า

จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน จำนวน 331 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สถิติทดสอบค่าที (Test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance: F-test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน นักเรียนมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านเทคนิคการสอนและการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่นักเรียนมีทัศนคติต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเปรียบเทียบทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

จำแนกตามเพศ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร นักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านอื่น ๆ นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนศีลธรรมใน โรงเรียนประถมศึกษา คือ

3.1 ด้านเนื้อหาหลักสูตร ในด้านเนื้อหาที่สอนอ่านเข้าใจยาก ควรปรับให้อ่านเข้าใจง่าย

3.2 ด้านเทคนิคการสอน รูปแบบการสอนที่ไม่หลากหลาย ปรับใช้วิธีการสอนให้หลากหลายรูปแบบ

3.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งในและนอกสถานที่ควรจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

3.4 ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ

3.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียน จัดสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน

3.6 ด้านการวัดผลและประเมินผล ขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นงานเอกสารและวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. วิธีในการดำเนินการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 197 รูป ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากสามเณรทุกรูปที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน
2. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากอาจารย์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ใช้วิธีกำหนดประชากร ได้แก่ สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 197 รูป และครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากสามเณรทุกรูปที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน

2. ใช้วิธีลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและแบบปลายเปิด จำนวน 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านตัวผู้สอน เทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมในการสอน ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน และการจัดประเมินผล จำนวน 24 ข้อ โดยลักษณะของคำถามเป็นไปตามมาตรวัดแบบลิเคท สเกล (Likert scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ความเห็นด้วยต่อคำถามอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ความเห็นด้วยต่อคำถามอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง ความเห็นด้วยต่อคำถามอยู่ในระดับ เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ความเห็นด้วยต่อคำถามอยู่ในระดับ เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ความเห็นด้วยต่อคำถามอยู่ในระดับ เห็นด้วยน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมาย ได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงทัศนคติเกี่ยวกับข้อคำถามที่เน้นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) ซึ่งสร้างขึ้นจำนวน 15 ข้อ โดยกำหนดวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยช่วงระดับคะแนน (Class interval) โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ 0.51 ขึ้นปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม เกณฑ์ที่ใช้ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีการจัดการการสอนดี

3.51-4.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนค่อนข้างดี

2.51-3.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนค่อนข้างแย่

1.00-1.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนแย่

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แผนกสามัญศึกษา วัชรธรรมงคล

2. แบบสัมภาษณ์ มีคำถามแบ่งเป็น 5 ด้าน โดยถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและคำถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาจากการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามทั้งหมดปลายปิด
3. ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบว่า แบบสอบถามตรงตามเนื้อหาสาระที่จะศึกษาหรือไม่ และปรับปรุงให้สมบูรณ์
4. นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม เพื่อนำไปพิจารณาหาดัชนีความสอดคล้องต่อไป ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย
  - 4.1 พระวิทัน มุงเมือง รองผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารบุคคล
โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัชรธรรมงคล
  - 4.2 ดร.กฤษณา นันทเพ็ชร อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา
  - 4.3 อ.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ดังสูตรต่อไปนี้

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
 N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่

- +1 แนใจว่าสอดคล้อง
- 0 ไม่แนใจว่าสอดคล้อง
- 1 แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จำนวน 24 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล เพื่อทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บสามแผนกทุกรูปที่กำลังศึกษา จำนวน 197 รูป แล้วเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รับคืนแต่ละชั้นเรียนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องสมบูรณ์ในการตอบ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยใช้สถิติร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เพื่อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 สรุปข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สามเณร จำนวน 197 รูป จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่บวช ภูมิลำเนา และอาชีพบิดามารดา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่า 12 ปี	0	0.00
13-15 ปี	92	46.70
16-18 ปี	91	46.19
มากกว่า 19 ปี	14	7.11
รวม	197	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 13-15 ปี จำนวน 92 รูป คิดเป็น ร้อยละ 46.70 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 16-18 ปี จำนวน 91 รูป คิดเป็นร้อยละ 46.19 และน้อยที่สุด คือ อายุมากกว่า 19 ปี จำนวน 14 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.11

ตารางที่ 2 ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ม. 1	47	23.86
ม. 2	39	19.80
ม. 3	31	15.74
ม. 4	30	15.23
ม. 5	29	14.72
ม. 6	21	10.66
รวม	197	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.86 รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.80 และมีผู้ตอบแบบสอบถามลำดับที่สาม คือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.74 และน้อยที่สุด คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.66

ตารางที่ 3 ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนปีที่บวช

จำนวนปีที่บวช	ความถี่	ร้อยละ
1-3 ปี	62	31.47
4-6 ปี	74	37.56
7-9 ปี	58	29.44
มากกว่า 10 ปี	3	1.52
รวม	197	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีจำนวนปีที่บวช 4-6 ปี จำนวน 74 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.56 รองลงมา คือ จำนวนปีที่บวช 1-3 ปี จำนวน 62 รูป และน้อยที่สุด คือ มากกว่า 10 ปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.52

ตารางที่ 4 ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	ความถี่	ร้อยละ
กรุงเทพฯ ปริมณฑล	9	4.57
ภาคกลาง	11	5.58
ภาคเหนือ	24	12.18
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	153	77.66
ภาคใต้	0	0.00
รวม	197	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 153 รูป คิดเป็นร้อยละ 77.66 รองลงมา คือ ภาคเหนือ จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.18 และน้อยที่สุด คือ กรุงเทพฯ ปริมณฑล จำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.57

ตารางที่ 5 ค่าความถี่ และร้อยละข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพบิดามารดา

อาชีพบิดามารดา	ความถี่	ร้อยละ
เกษตรกร	152	77.16
รับจ้าง	42	21.32
รับราชการ	0	0.00
รัฐวิสาหกิจ	3	1.52
พนักงานบริษัท	0	0.00
อื่นๆ	0	0.00
รวม	197	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 152 รูป คิดเป็นร้อยละ 77.16 รองลงมา คือ รับจ้าง จำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.32 และน้อยที่สุด คือ รัฐวิสาหกิจ จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.52

ตอนที่ 2 ข้อมูลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ

การศึกษาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ของผู้ตอบแบบสอบถาม สามเณร จำนวน 197 รูป มีทั้งหมด 5 ด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ระดับการแปลผลคะแนนดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึง มีการจัดการการสอนดี
- 3.51-4.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนค่อนข้างดี
- 2.51-3.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนค่อนข้างแย่
- 1.00-1.50 หมายถึง มีการจัดการการสอนแย่

ตารางที่ 6 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็นข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน ที่น่าสนใจ	52 (26.40)	128 (64.97)	17 (8.63)	-	-	4.18	0.57	ค่อนข้างดี	1
2. ผู้สอนยกตัวอย่างประกอบ เข้าใจง่าย	52 (26.40)	123 (62.44)	22 (11.17)	-	-	4.15	0.60	ค่อนข้างดี	2
3. ผู้สอนมีความรู้ดี	44 (22.34)	134 (68.02)	19 (9.64)	-	-	4.13	0.55	ค่อนข้างดี	3

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
4. ผู้สอนมีความสามารถ ในการสอน	51 (25.89)	121 (61.42)	25 (12.69)	-	-	4.13	0.61	ค่อนข้างดี	3
5. ผู้สอนเปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น	47 (23.86)	134 (68.02)	14 (7.11)	2 (1.02)	-	4.15	0.57	ค่อนข้างดี	2
ภาพรวม						4.15	0.58	ค่อนข้างดี	

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอนนั้น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 อยู่ในระดับค่อนข้างดี และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มี 2 หัวข้อ คือ ผู้สอนมีความรู้ดี และผู้สอนมีความสามารถในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และ 0.61 ตามลำดับ อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ตารางที่ 7 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็นข้อมูล
การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านสื่อการสอน

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้น่าสนใจ	33 (16.75)	145 (73.60)	19 (9.64)	-	-	4.07	0.51	ค่อนข้างดี	4
2. ผู้สอนใช้สื่อที่เข้าใจได้ง่าย	51 (25.89)	133 (67.51)	12 (6.09)	1 (0.51)	-	4.19	0.55	ค่อนข้างดี	1
3. ผู้สอนเลือกสื่อที่มีความเป็นปัจจุบัน	54 (27.41)	128 (65.97)	14 (7.11)	1 (0.51)	-	4.19	0.57	ค่อนข้างดี	1
4. ผู้สอนใช้สื่อได้ตรงกับเนื้อหาที่สอน	48 (24.37)	134 (68.02)	15 (7.61)	-	-	4.17	0.54	ค่อนข้างดี	2
5. ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้กระชับ	47 (23.86)	131 (66.50)	19 (9.64)	-	-	4.14	0.56	ค่อนข้างดี	3
ภาพรวม						4.15	0.55	ค่อนข้างดี	

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านสื่อการสอนนั้น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มี 2 หัวข้อ คือ ผู้สอนใช้สื่อที่เข้าใจได้ง่าย และผู้สอนใช้สื่อที่มีความเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และ 0.57 ตามลำดับ อยู่ในระดับค่อนข้างดี และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้สอนเลือกใช้สื่อที่น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ตารางที่ 8 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็นข้อมูล การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านกิจกรรมในการสอน

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผู้สอนเปิดโอกาสให้มี ส่วนร่วมในการอภิปรายหน้าชั้น	45 (22.84)	125 (63.45)	26 (13.20)	1 (0.51)	-	4.09	0.13	ค่อนข้างดี	4
2. ผู้สอนมีการจัดกิจกรรม นอกสถานที่เพื่อเป็นการเปิด โอกาสให้ทำความเข้าใจ ได้ดียิ่งขึ้น	56 (28.43)	121 (61.42)	14 (7.11)	6 (3.05)	-	4.15	0.68	ค่อนข้างดี	2
3. ผู้สอนให้มีการจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	66 (33.50)	125 (63.45)	6 (3.05)	-	-	4.30	0.52	ค่อนข้างดี	1
4. ผู้สอนเปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็นในเรื่องของ กิจกรรมด้วยตนเอง	47 (23.86)	131 (66.50)	18 (9.14)	1 (0.51)	-	4.14	0.58	ค่อนข้างดี	3
ภาพรวม						4.17	0.48	ค่อนข้างดี	

จากตารางที่ 8 พบว่า ด้านกิจกรรมในการสอนนั้น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 อยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนให้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 อยู่ในระดับค่อนข้างดี และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้สอนเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการอภิปรายหน้าชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.13 อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ตารางที่ 9 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็นข้อมูล
การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล
แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน เอื้อต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา	65 (32.99)	112 (56.85)	20 (10.15)	-	-	4.22	0.62	ค่อนข้างดี	4
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเอื้อ ต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	76 (38.58)	111 (56.35)	10 (5.08)	-	-	4.34	0.57	ค่อนข้างดี	2
3. ผู้สอนมีความเอื้ออาทร เป็นแบบอย่างที่ดี	63 (31.98)	121 (61.42)	12 (6.09)	1 (0.05)	-	4.51	0.59	ค่อนข้างดี	1
4. ผู้สอนสนับสนุนให้เกิด ความร่วมมือกันในห้องเรียน	62 (31.47)	125 (63.45)	10 (5.08)	-	-	4.26	0.55	ค่อนข้างดี	3
5. โรงเรียนมีแหล่งความรู้ ที่พอเพียง	59 (29.95)	120 (60.91)	18 (9.14)	-	-	4.21	0.60	ค่อนข้างดี	5
ภาพรวม						4.31	0.59	ค่อนข้างดี	

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมในการสอนนั้น มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนมีความเอื้ออาทรเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับสอนดี และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีแหล่งความรู้ที่เพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ตารางที่ 10 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับความคิดเห็น ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ด้านการจัดประเมินผล

การจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	ความคิดเห็น					μ	σ	ระดับ	อันดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ผู้สอนจัดให้มีการทดสอบ ย่อยระหว่างเรียนและทดสอบ ปลายภาคตามที่กำหนดไว้	61 (30.96)	120 (60.91)	16 (8.12)	-	-	4.23	0.58	ค่อนข้างดี	1
2. ผู้สอนแจ้งการทดสอบ ของสามเณรให้ทราบ หลังการทดสอบทุกครั้ง	55 (27.92)	123 (62.44)	19 (9.64)	-	-	4.18	0.59	ค่อนข้างดี	3
3. ผู้สอนมีการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบ เพื่อให้ สามเณรสามารถเข้าใจมากขึ้น	56 (28.43)	116 (58.88)	25 (12.69)	-	-	4.16	0.62	ค่อนข้างดี	4
4. ผู้สอนมีการปรับปรุง กระบวนการจัดการสอนจาก ผลการประเมินการเรียนรู้	55 (27.92)	128 (64.97)	14 (7.11)	-	-	4.21	0.56	ค่อนข้างดี	2
5. ผู้สอนกำหนดเกณฑ์ การประเมินผลสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	47 (23.86)	135 (68.53)	15 (7.61)	-	-	4.16	0.54	ค่อนข้างดี	4
ภาพรวม						4.12	0.58	ค่อนข้างดี	

จากตารางที่ 10 พบว่า ด้านการจัดประเมินผลนั้นมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนจัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มี 2 หัวข้อ คือ ผู้สอนมีการทบทวนเนื้อหาหรือเฉลยข้อสอบเพื่อให้สามเณรสามารถเข้าใจมากขึ้น และผู้สอนกำหนดเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และ 0.54 ตามลำดับ อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถาม แบบปลายเปิด (Open ended questionnaire) สำหรับให้ผู้เกี่ยวข้องได้เสนอแนะ โดยจำแนกตามรายด้าน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา จำแนกตามหัวข้อ

ปัญหา	ความถี่	ข้อเสนอแนะ
ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน		ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน
ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น	2	ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
ด้านสื่อการสอน		ด้านสื่อการสอน
1. ผู้สอนใช้สื่อเข้าใจยาก	1	1. ควรปรับปรุงสื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย
2. ผู้สอนใช้สื่อล้าสมัย	1	2. ควรปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป
ด้านกิจกรรมในการสอน		ด้านกิจกรรมในการสอน
1. ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้ร่วมอภิปรายหน้าชั้น	1	1. ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้มืออภิปรายหน้าชั้น
2. ผู้สอนพาออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่น้อย	6	2. ผู้สอนควรพาออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อทำให้เรียนได้สนุกสนานขึ้น
3. ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของกิจกรรม	1	3. ผู้สอนควรเปิดโอกาสมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดกิจกรรม
ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน		ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน
ไม่มี		ไม่มีข้อเสนอแนะ
ด้านการจัดประเมินผล		ด้านการจัดประเมินผล
ไม่มี		ไม่มีข้อเสนอแนะ

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัญหาที่ถือได้ว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาด้านกิจกรรมในการสอน หัวข้อ ผู้สอนพาออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่น้อย สามเณรจึงมีความต้องการให้ผู้สอนพาออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อทำให้การเรียนมีความสุขสนุกสนานเพิ่มมากขึ้น รองลงมา คือ ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน หัวข้อ ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดง

ความคิดเห็น สามเณรจึงมีความต้องการที่จะให้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น และด้านที่ไม่มีปัญหาและข้อเสนอนะ คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการสอนและการจัดประเมินผล

ตอนที่ 4 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ในส่วนของแบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากครูผู้สอนซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล จำนวน 3 รูป ข้อมูลที่ได้มานั้น ผู้วิจัยขอนำมาสรุปเป็น 5 ด้านตามแบบสัมภาษณ์ โดยเนื้อหาเป็นการสอบถามถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน
2. ด้านสื่อการสอน
3. ด้านกิจกรรมในการสอน
4. ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน
5. ด้านการจัดประเมินผล

1. ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอนนั้น พระสงฆ์ที่เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง 3 รูปนั้น มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น ไม่มีปัญหาในด้านของตัวผู้สอน และเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน ซึ่งเมื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแบบสัมภาษณ์ที่เก็บมาแล้วปัญหาในด้านนี้ พบว่า มีเพียงหนึ่งเรื่อง นั่นคือ ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากตัวผู้สอนเองเป็นพระสงฆ์ จึงไม่มีปัญหาในด้านของตัวผู้สอน แต่ในเรื่องของการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นนั้น จากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปนั่งสังเกตการณ์การสอนแล้ว พบว่า ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แต่ไม่ใช่ตลอดเวลาของการเรียนการสอน ผู้สอนมีการแบ่งเวลาในช่วงท้ายคาบ อาจจะทำให้สามเณรบางรูปที่ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นในขณะที่มีการเรียนการสอนมีความเห็นว่า ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและซักถามในระหว่างที่มีการเรียนการสอนนั่นเอง

2. ด้านสื่อการสอนนั้น พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นผู้สอนทั้ง 3 รูป มีความคิดเห็นว่าเรื่องของสื่อการสอนเป็นปัญหาที่สำคัญมาก เพราะสื่อการสอนถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสอน และสื่อในปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้สื่อต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามอยู่ทุกภาคการศึกษา ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาได้ยาก สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้สื่อแต่เดิมต้องมีการเปลี่ยนแปลงตาม ซึ่งบางครั้งในเวลาที่ผู้สอนเป็นพระสงฆ์ทำให้การเข้าถึงสื่อเหล่านั้นยากกว่าฆราวาส ดังจะเห็นได้จากมีผู้สอนรูปหนึ่งได้ตอบแบบสัมภาษณ์ว่า ปัญหาในเรื่องของสื่อการสอน คือ “การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้สื่อการสอนต้องเปลี่ยนแปลงตามให้ทัน

กับสังคม แต่การที่เป็นพระทำให้การเข้าถึง โลกโซเชี่ยลนั้น บางคนก็มองว่าไม่เหมาะสม” จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ก็ตรงกับแบบสอบถามว่า ปัญหาของสื่อการสอน คือ ผู้สอนใช้สื่อเข้าใจยากและ ผู้สอนใช้สื่อลำสมัย ทำให้ผู้เรียนต้องการให้ผู้สอนปรับปรุงสื่อให้มีความทันสมัย และความทันสมัยนี้เองก็จะทำให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. ด้านกิจกรรมในการสอนนั้น พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นผู้สอนทั้ง 3 รูปนั้น มีเพียงรูปเดียวเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาในด้านของกิจกรรมการสอน แต่อีก 2 รูปมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมในการสอนนั้นดีแล้ว และไม่เกิดปัญหาแต่อย่างใด ซึ่งผู้สอนที่คิดเห็นว่าเป็นปัญหานั้น มองว่าปัญหาในเรื่องของกิจกรรมนั้น คือ การที่ผู้เรียนไม่ค่อยทำกิจกรรมที่มอบหมายให้ ผู้สอนจึงหาแนวทางแก้ไขดังนี้ “ให้มีการจัดระบบการเรียนใหม่ โดยให้ผู้เรียนทำงานที่มอบหมายในช่วงเวลาเรียนในคาบที่กำหนดและให้ส่งงานภายในวันนั้น ๆ เลย” ซึ่งการปรับปรุงการทำกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้ จากการที่ผู้ทำวิจัยได้เข้าไปสังเกตในชั้นเรียน พบว่า การทำกิจกรรมในชั้นเรียนนั้นส่งผลให้นักเรียนส่งงานตามที่ได้รับมอบหมายในเวลาเรียน แต่ผู้สอนไม่มีเวลาให้นักเรียนได้ออกมาทำกิจกรรมหรืออภิปรายหน้าชั้นเรียนเลย อีกทั้งนักเรียนยังไม่ซักถามถึงกิจกรรมเลย พอนักเรียนได้รับมอบหมายงานแล้วก็รีบทำส่งให้ทันในชั่วโมงเรียนทันที ซึ่งการจากสังเกตตรงกับการตอบแบบสอบถามของนักเรียนที่ว่า ปัญหาในด้านของกิจกรรม คือ ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้อภิปรายหน้าชั้นเรียน และผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของกิจกรรม อีกเรื่องที่นักเรียนเห็นว่าเป็นปัญหา คือ ผู้สอนพาออกไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่น้อย ที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่ไปสังเกตนั้นในเรื่องของกิจกรรมนอกชั้นเรียนนั้น ผู้สอนมีการมอบหมายกิจกรรมอยู่แล้ว เช่น ให้มีการจัดนิทรรศการเรื่องวันสำคัญทางศาสนา แต่การทำกิจกรรมนอกสถานที่ คือ นอกวัดนั้นผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องด้วยความเป็นพระสงฆ์และสามเณรการจะออกไปทำกิจกรรมนอกวัดนั้นทำได้ยากและบางครั้งอาจจะถูกมองว่าไม่เหมาะสมด้วย

4. ด้านสภาพแวดล้อมในการสอนนั้น พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นผู้สอนทั้ง 3 รูป มีความคิดเห็นว่ามีปัญหา ซึ่งตรงกับการตอบแบบสอบถามของนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเนื่องด้วยสถานศึกษาเป็นวัด ทำให้ไม่เกิดปัญหาในด้านของสภาพแวดล้อม เพราะสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว อีกทั้งห้องสมุดนั้นจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตพบว่า มีเอกสารและตำราเรียนพร้อมมากเพียงพอแล้ว

5. ด้านการจัดประเมินผลนั้น พบว่า พระสงฆ์ที่เป็นผู้สอนทั้ง 3 รูป มี 2 รูปที่มีความคิดเห็นว่าการจัดประเมินผลนั้นมีปัญหาในเรื่องของข้อสอบ ผู้เรียนทำข้อสอบไม่ค่อยได้ ซึ่งมีผู้สอนรูปหนึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขว่า “ควรมีการจัดการสอบ 2 ครั้ง ให้เลือกเอาคะแนนที่ดีที่สุด แต่ถ้านักเรียนยังทำข้อสอบไม่ได้ให้เปลี่ยนข้อสอบใหม่ โดยให้ผู้สอนใส่ใจสังเกตพฤติกรรมและผลสอบ

ของนักเรียน” ในส่วนของผู้เรียนไม่พบปัญหาจากด้านการจัดประเมินผลเลย จากการเข้าไปสังเกต
ของผู้วิจัยนั้น พบว่า ผู้สอนไม่มีการแจ้งผลสอบในแต่ละครั้งให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นว่
การจัดประเมินผลหรือผลสอบนั้น จะเป็นปัญหาของตนเองแต่อย่างใด และมองว่าส่วนของการจัด
ประเมินผลนั้น เป็นปัญหาของผู้สอนที่ต้องทำหน้าที่เหล่านี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 3) ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 197 รูป เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งการศึกษาเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน 2) ด้านการสื่อการสอน 3) ด้านกิจกรรมการสอน 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน และ 5) ด้านการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในส่วนของแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านตัวผู้สอน เทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมในการสอน และด้านสภาพแวดล้อมในการสอน จำนวน 24 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล แบบสัมภาษณ์นั้น เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข แบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านตัวผู้สอน เทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมในการสอน ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน และด้านการประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามนั้นได้เก็บข้อมูลจากสามเณรที่กำลังศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ ทุกรูปที่กำลังศึกษาอยู่ช่วงเวลาปัจจุบัน มีจำนวน 197 รูป และแบบสัมภาษณ์ได้เก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ จำนวน 3 รูป

การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้ง 2 ตอน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ การหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม สามเณร จำนวน 197 รูป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 13-15 ปี จำนวน 92 รูป ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 47 รูป บวช 4-6 ปี จำนวน 74 รูป มีภูมิลำเนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 153 รูป และบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 152 รูป

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับค่อนข้างดี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี

ปัญหาและอุปสรรคจากการเรียนการสอน มี 3 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านผู้สอนและเทคนิค ในการถ่ายทอดของผู้สอน ด้านสื่อการสอน และด้านกิจกรรมในการสอน

แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ผู้สอนควรเปิดโอกาสในด้านการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น ควรพาออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้น ผู้สอนควรพัฒนาสื่อการสอนให้มีความทันสมัย และเข้าใจได้ง่าย

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์จาก ครูผู้สอน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดธรรมมงคล จำนวน 3 รูป ข้อมูลที่ได้มา พบว่า การจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนามีปัญหาและอุปสรรค 3 ด้าน คือ ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมในการสอน และด้านการจัดประเมินผล

แนวทางในการแก้ไขปัญหา ด้านสื่อการสอน ถือได้ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ สำหรับผู้สอน เพราะการเข้าถึงสื่อ นั้นทำได้ยากกว่าผู้สอนที่เป็นฆราวาส ด้านของการจัดกิจกรรม ในการสอน ผู้สอนก็ได้แก้ไขโดยปรับไม่ให้นักเรียนนำกิจกรรมออกไปทำนอกชั้นเรียน

และด้านการจัดประเมินผลผู้สอนได้แก้ไขโดยจัดให้มีการสอบ 2 ครั้ง และเลือกคะแนนที่มากที่สุดในการพิจารณาตัดเกรด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” นั้น ผู้วิจัยขอแบ่งการอภิปรายออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านของผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอนนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ และจากการสัมภาษณ์ผู้สอนนั้น พบว่า ด้านของผู้สอนนั้น ไม่พบปัญหาแต่อย่างใด ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะเนื่องด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นมีผู้สอนเป็นพระสงฆ์และผู้เรียนเป็นสามเณรเลยไม่ค่อยพบปัญหาตัวผู้สอนมากมายเท่ากับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป

การที่พระสงฆ์เป็นผู้สอนนั้นส่งผลให้ผู้สอนมีความสุข และอ่อนโยน มีความน่าเชื่อถือ ในการเรียนอยู่แล้ว ตรงกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548) ว่าในการสอนพระพุทธศาสนานั้นตัวผู้สอนมีความสำคัญและต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ซึ่งพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความประพฤติและคุณสมบัติที่มีความเหมาะสมที่จะสอนวิชาพระพุทธศาสนามากที่สุด ทำให้การสอนมีความน่าเชื่อถือและน่าเรียนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

2. ด้านสื่อการสอนนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนใช้สื่อที่เข้าใจได้ง่ายและผู้สอนเลือกสื่อที่มีความเป็นปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์นั้น พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านของสื่อการสอนนั้น ถือได้ว่าเป็นด้านที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อผู้สอน ผู้สอนมีความคิดเห็นว่สื่อการสอนถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสอนและสื่อในปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้สื่อต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามอยู่ทุกภาคการศึกษา ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาได้ยาก

ปัญหาของสื่อการสอนนั้นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการเรียนการสอนอาจจะเป็นเพราะว่า การพัฒนาสื่อในมีความเป็นปัจจุบันและมีความน่าสนใจนั้นทำได้ยาก ประกอบกับการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้น การที่ผู้สอนเป็นพระสงฆ์ทำให้เข้าถึงได้ยากกว่าคนทั่วไป เพราะเป็นเรื่องของความเหมาะสมและไม่เหมาะสมอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากกระแสสังคมว่าการที่พระสงฆ์ใช้ Social network ก็มีคนออกมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าจะมีบางกลุ่มเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่พระสงฆ์สามารถใช้ Social network ได้เหมือนคนทั่ว ๆ ไป แต่การใช้ Social network ของพระสงฆ์นั้นก็ยังมีขอบเขตที่จำกัดมากกว่าคนทั่วไปมากนัก

ซึ่งนี่ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ผู้สอนที่เป็นพระสงฆ์สามารถพัฒนาสื่อการสอนให้มีความเป็นปัจจุบันยากกว่าผู้สอนที่ไม่ใช่พระสงฆ์

3. ด้านกิจกรรมในการสอนนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนให้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในส่วนของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์นั้น มีผู้สอนเพียงรูปเดียวที่เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคในด้านดังกล่าว แต่เป็นปัญหาในด้านของการมอบหมายงาน ซึ่งจากแบบสอบถามนั้นไม่พบปัญหาแต่อย่างใด อาจจะเป็นเพราะว่าผู้สอนมองที่ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ จึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่มอบหมาย เพราะงานที่มอบหมายนั้น ถือได้ว่าเป็นแบบทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนไม่ส่งงานที่ได้รับมอบหมายก็จะทำให้ผู้สอนไม่สามารถทราบได้เลยว่า ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากน้อยแค่ไหน จึงส่งผลให้ผู้สอนให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมในชั้นเรียนนั่นเอง ซึ่งผู้สอนก็ได้คิดแนวทางการแก้ไขไว้แล้ว และเมื่อนำมาปรับใช้ก็สามารถใช้ได้ผล นั่นคือ เปลี่ยนจากการมอบหมายงานให้กลับไปทำนอกชั้นเรียนมาเป็นให้นักเรียนทำกิจกรรมในชั้นเรียน

4. ด้านสภาพแวดล้อมในการสอนนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่ตอบว่าสอนดีนั้น มีเพียงหัวข้อเดียว นั่นคือ ผู้สอนมีความเอื้ออาทรเป็นแบบอย่างที่ดี ในส่วนของแบบสัมภาษณ์นั้น ไม่พบปัญหาแต่อย่างใด ดังที่ได้กล่าวแล้วในข้อที่ 1) ด้านของผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอนว่า ผู้สอนที่เป็นพระสงฆ์มักจะมีบุคลิกภาพและมีความเหมาะสมที่จะสอนรายวิชาพระพุทธศาสนามากกว่าผู้สอนทั่วไปอยู่แล้ว ประกอบกับสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนนั้นก็มีความเหมาะสมอยู่แล้ว จากที่ได้กล่าวถึงในเรื่องของข้อมูลพื้นฐานของสามเณร โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคลแล้วว่า เป็นวัดทำให้สภาพแวดล้อมของการเรียนมีความเหมาะสมและน่าเรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ครบถ้วนแล้ว

5. ด้านการจัดประเมินผลนั้น มีภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้สอนจัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้ ในส่วนของแบบสัมภาษณ์นั้น ผู้สอนพบปัญหาและอุปสรรคว่า ผู้เรียนทำข้อสอบไม่ค่อยได้ จากจุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เนื่องจากเป็นที่ใช้ในการทดสอบความสามารถของผู้เรียนและยังนำมาสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาได้อีกด้วยว่า มีคุณภาพหรือไม่ ดังนั้น ในเมื่อผลสัมฤทธิ์ออกมาไม่ดี ทำให้ผู้สอนเกิดความกังวลและมองว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้สอนควรมองถึงการวัดผลประเมินผลว่า ปัญหาเกิดมาจากอะไร ถ้าปัญหาเกิดจากตัวผู้สอน ผู้สอนก็ต้องพัฒนาปรับปรุงการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น หรือถ้าปัญหาเกิดจากตัวผู้เรียน ผู้สอนก็ต้องหากระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

เพื่อนำไปสู่การจัดการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น นั้นหมายความว่า ระบบการจัดการเรียน การสอน หรือการศึกษาที่มีคุณภาพนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ” นั้น เมื่อมีการแบ่งการพิจารณาเป็น 5 ด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 อยู่ในระดับค่อนข้างดี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัด ประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 อยู่ในระดับค่อนข้างดี ผลจาก การศึกษาดังกล่าว สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้นดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ และโรงเรียนวัดธรรมมงคล ควรหันมาให้ความสำคัญกับหลักสูตร นั่นคือ หลักสูตรควรมีเนื้อหา เข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจ เพื่อทำให้ง่ายต่อการศึกษา จะได้นำไปสู่การเรียนการสอน ที่มีความน่าเรียน อีกทั้งยังทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย เพราะถ้าเด็ก เกิดความสนใจในรายวิชาแล้ว จะนำไปสู่การค้นคว้าด้วยตนเองนอกห้องเรียน

2. ด้านของสื่อการสอนนั้น หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา และโรงเรียนวัดธรรมมงคล ควรมีหน้าที่ร่วมกันในการสร้างสรรค์สื่อการสอนให้มีความน่าสนใจ ควรมีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนให้กับพระสงฆ์ผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระสงฆ์ได้จัดทำสื่อด้วยตัวเองได้ ท่านจะได้พัฒนาสื่อการสอนของท่านให้มีความทันสมัย อยู่ตลอดเวลา

3. ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อให้การเรียนการสอนรายวิชา พระพุทธศาสนามีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

4. ควรมีการประสานงานหน่วยงานที่มีความรู้เรื่องการวัดผลประเมินผลให้เข้าไปดูแล เรื่องการวัดผลประเมินผล เพื่อให้มีการวัดผลประเมินผลไปในทิศทางเดียวกัน และมีการจัดการอบรม การวัดผลประเมินผลให้ผู้สอน เพื่อให้การวัดผลประเมินผลมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลจากการศึกษา พบว่า การสอนรายวิชาพระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์เป็นกลุ่มคน ที่เหมาะสมที่จะสอนรายวิชานี้อยู่แล้ว แต่จะเกิดปัญหาในเรื่องของการผลิตสื่อการสอนและการวัดผล

ประเมินผลเท่านั้น ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้สอนมีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว เช่น มีการจัดอบรม มีการส่งพี่เลี้ยงเข้าไปดูแล และสถานศึกษาหันมาให้ความสนใจ เป็นต้น ก็จะทำให้การเรียนการสอน รายวิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นนักเรียนด้วย เพราะจะทำให้ภาพของผลการศึกษาออกมาชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาถึงปัญหาเบื้องต้นในเรื่องของการผลิตสื่อและการวัดผลประเมินผลด้วย เพราะจะทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำได้ถูกวัตถุประสงค์เพิ่มมากขึ้น จะได้รูปแบบของงานวิจัยที่ออกมาสามารถนำไปใช้ได้จริง และเมื่อผู้สอนรายวิชาพระพุทธศาสนาเกิดปัญหาจะได้เข้ามาศึกษาได้ทันที

3. ควรศึกษาแนวทางแก้ไขของปัญหาการปฏิบัติงานของการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่จัดหลักสูตรจะได้ทำให้เห็นภาพของการเรียนการสอนที่เป็นระบบและมีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *โครงการเมืองไทยคนดี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.khondee/net/home/index.php>
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). *ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.* เข้าถึงได้จาก http://www.mnre.go.th/ewt_news.php?nid=3230
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: ชวนชม.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และสมพร อ่อนค้อม. (2548). *คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ม. 6*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทิตินา เขมมณี. (2543). *14 วิธีสอน สำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา เขมมณี. (2551). *รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จีรภัทร์. (2549). *การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2548). *การเผยแผ่เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปริชา ปรีชาโน (แสงราม). (2552). *การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระสถุทธิ์ สุมโน (บุญใหญ่). (2553). *ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนประทุมวาราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

- พระสุรชัย สุรชโย (หงษ์ตระกูล). (2555). *ทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พิทักษ์ สีนาลาด. (2549). วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 13(3), 41-76.*
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล. (2557). *ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล. เข้าถึงได้จาก http://www.dmk.ac.th/?page_id=14*
- สนิท ศรีดำแดง. (2545). *พระพุทธศาสนากับการศึกษา. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.*
- สุพจน์ อริยจักร. (2548). *การพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดปากลือ่ง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2533). *สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.*
- Bloom, B., Englehart, M., Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.* New York: Longmans Green.
- Brown, J. W., Lewis, R. B., & Harclerod, F. F. (1986). *AV instruction technology media and method (6th ed.).* New York: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานวิจัยในหลักสูตรระดับปริญญาโท จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่านที่เป็นสามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา

2. แบบสอบถามนี้ จำแนกเนื้อหาเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านตัวผู้สอนเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ด้านที่ 2 ด้านสื่อการสอน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมในการสอน จำนวน 4 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ด้านที่ 5 ด้านการจัดประเมินผล จำนวน 5 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ เป็นคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัญหา

ส่วนที่ 2 ให้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

นายจุฑาวัฒน์ เฟื่องแจ่ม

นิสิตปริญญาโทหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป รุ่นที่ 7 วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. อายุ

☐ 1) ต่ำกว่า 12 ปี	☐ 2) 13-15 ปี
☐ 3) 16-18 ปี	☐ 4) มากกว่า 19 ปี

2. ระดับการศึกษา

☐ 1) ม. 1	☐ 2) ม. 2
☐ 3) ม. 3	☐ 4) ม. 4
☐ 5) ม. 5	☐ 6) ม. 6

3. จำนวนปีที่บวช

☐ 1) 1-3 ปี	☐ 2) 4-6 ปี
☐ 3) 7-9 ปี	☐ 4) 10 ปีขึ้นไป

4. ภูมิลำเนา

☐ 1) กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	☐ 2) ภาคกลาง
☐ 3) ภาคเหนือ	☐ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
☐ 5) ภาคใต้	

5. อาชีพบิดามารดา

☐ 1) เกษตรกร	☐ 2) รับจ้าง
☐ 3) รับราชการ	☐ 4) รัฐวิสาหกิจ
☐ 5) พนักงานบริษัท	☐ 6) อื่น ๆ .....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ

คำชี้แจง: กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน เพียงข้อเดียว โดยแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ	5
เห็นด้วย	ให้ค่าเท่ากับ	4
ปานกลาง	ให้ค่าเท่ากับ	3
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าเท่ากับ	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าเท่ากับ	1

ลำดับ	การจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ	ระดับทัศนคติ					สำหรับ นักวิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
ด้านผู้สอนและเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน							
1	ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ						
2	ผู้สอนยกตัวอย่างประกอบ เข้าใจง่าย						
3	ผู้สอนมีความรู้ดี						
4	ผู้สอนมีความสามารถในการสอน						
5	ผู้สอนเปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น						
ด้านสื่อการสอน							
6	ผู้สอนเลือกสื่อได้น่าสนใจ						
7	ผู้สอนใช้สื่อที่เข้าใจได้ง่าย						
8	ผู้สอนเลือกสื่อที่มีความเป็น ปัจจุบัน						
9	ผู้สอนใช้สื่อได้ตรงกับเนื้อหา ที่สอน						
10	ผู้สอนเลือกใช้สื่อได้กระชับ						
ด้านกิจกรรมในการสอน							
11	ผู้สอนเปิดโอกาสมีส่วนร่วม การอภิปรายหน้าชั้น						
12	ผู้สอนมีการจัดกิจกรรม นอกสถานที่เพื่อเป็นการ เปิดโอกาสให้ทำความเข้าใจ ได้ดียิ่งขึ้น						
13	ผู้สอนให้มีการจัดกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา						

ลำดับ	การจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯฯ	ระดับทัศนคติ					สำหรับ นักวิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
14	ผู้สอนเปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็นในเรื่องของกิจกรรม ด้วยตนเอง						
ด้านสภาพแวดล้อมในการสอน							
15	สภาพแวดล้อมในห้องเรียน เอื้อต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา						
16	สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเอื้อต่อ การเรียนวิชาพระพุทธศาสนา						
17	ผู้สอนมีความเอื้ออาทร เป็นแบบอย่างที่ดี						
18	ผู้สอนสนับสนุนให้เกิด ความร่วมมือกันในห้องเรียน						
19	โรงเรียนมีแหล่งความรู้ที่พอเพียง						
ด้านการจัดประเมินผล							
20	ผู้สอนจัดให้มีการทดสอบ ย่อยระหว่างเรียน และทดสอบ ปลายภาคตามที่กำหนดไว้						
21	ผู้สอนแจ้งการทดสอบของ สามเณรให้ทราบหลังการทดสอบ ทุกครั้ง						
22	ผู้สอนมีการทบทวนเนื้อหาหรือ เฉลยข้อสอบ เพื่อให้สามเณร สามารถเข้าใจมากขึ้น						

ลำดับ	การจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดธรรมมงคล แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพฯ	ระดับทัศนคติ					สำหรับ นักวิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
23	ผู้สอนมีการปรับปรุงกระบวนการจัดการสอนจากผลการประเมินการเรียนรู้						
24	ผู้สอนกำหนดเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์						

ตอนที่ 3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านผู้สอนเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

2. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านสื่อการสอน

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านกิจกรรมในการสอน

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

4. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านสภาพแวดล้อมในการสอน

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

5. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดประเมินผล

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาให้ความร่วมมือในการกรอกข้อมูล

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษา วัดธรรมมงคล กรุงเทพฯ

---

1. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านผู้สอนเทคนิคในการถ่ายทอดของผู้สอน

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

2. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านสื่อการสอน

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านกิจกรรมในการสอน

ปัญหา

.....
.....
.....

แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

4. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านสภาพแวดล้อมในการสอน

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

5. ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านการจัดประเมินผล

ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....